

**Briuselis, 2025 m. gruodžio 8 d.
(OR. en)**

16432/25

COH 244

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPREZ
gavimo data:	2025 m. gruodžio 3 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generalinei sekretorei Thérèse BLANCHET
Komisijos dok. Nr.:	COM(2025) 739 final
Dalykas:	KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI ES miestų darbotvarkė: ekonomikos augimo ir klestėjimo skatinimas

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2025) 739 final.

Priedama: COM(2025) 739 final

Bruselis, 2025 12 03
COM(2025) 739 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

ES miestų darbotvarkė: ekonomikos augimo ir klestėjimo skatinimas

{SWD(2025) 389 final}

1. ĮVADAS

Miestai visų pirma priima iššūkius, nuo kurių priklausys Europos ateitis. Jie skatina ekonomikos augimą, konkurencingumą ir inovacijas, taip pat labai padeda siekti tvarumo ir socialinės įtraukties. Miestai mažina priklausomybę nuo iškastinio kuro ir didina atsparumą klimato kaitai, prisideda prie pasirengimo būsimums krizėms bei sutrikimams ir skatina ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą. Šiuo metu apie 75 proc.¹ ES gyventojų (beveik 340 mln. žmonių) gyvena miestuose ir kitose miesto vietovėse². Miestai susiduria su daugybe iššūkių, pavyzdžiui, įperkamo, tvaraus ir deramos kokybės būsto pasiūlos trūkumu, didelėmis energijos kainomis, socialine atskirtimi, prieinamumo apribojimais, skurdo židiniiais ir klimato kaitos poveikiu. Be to, kai kurie miestai mažėja, jiems sunku išlaikyti kvalifikuotą darbo jėgą ir darbo vietas, užtikrinti viešųjų paslaugų teikimą ir gauti pakankamai fiskalinių ir kitų pajamų.

Europos miestai, kad ir kur jie įsikūrę: pakrantėse, salose, vidaus teritorijoje, kalnuotose vietovėse ar pasienio regionuose, atspindi turtingą įvairovę ne tik geografiniu požiūriu, bet ir vertinant pagal demografinius profilius ir socialinius bei ekonominius pajėgumus. Ši įvairovė lemia jų gebėjimą reaguoti į vykstančius pokyčius. Žemyno miestų modelis sudaro sąlygas įvairaus dydžio miestams prasmingai prisidėti prie teritorinio vystymosi ir susisiekiimo. Nors didesni miestai dažnai veikia kaip inovacijų centrai, vidutiniai bei mažesni miestai ir miesto vietovės atlieka labai svarbų vaidmenį teikiant paslaugas, kuriomis remiami tiek vietos gyventojai, tiek aplinkinės vietovės, įskaitant kaimo vietoves, ir gerinant galimybių prieinamumą. Miesto paslaugos švietimo, priežiūros, sveikatos, judumo, sporto, verslo ir mažmeninės prekybos srityse daro teigiamą išorinį poveikį ir skatina kaimo bei tarp miestinę plėtrą.

Miestai yra labai svarbūs ekonominei konvergencijai ir konkurencingumui, nes jie pritraukia talentus, investicijas ir skatina ekonomikos augimą³. Tačiau dėl šios dinamikos taip pat gali kilti tokių iššūkių kaip didėjančios išlaidos, spūstys ir teritoriniai skirtumai, įskaitant skurdo židinius. Subalansuotas, policentrinis požiūris tebėra labai svarbus siekiant tokių poveikių sušvelninti. Vis dėlto pradinės miestų sąlygos yra skirtingos, skiriasi ir jų teisinės galios bei ištekliai, ypač kalbant apie mažesnius miestelius, be to, jų administraciniai gebėjimai ir biudžetai dažnai būna riboti.

ES miestų darbotvarkėje pristatoma ES vizija, politika ir veiksmai, skirti visų dydžių miestams, ir išdėstoma į ateitį orientuota tvirta ir integruota miestų plėtros perspektyva. Ja siekiama sukurti pagrindą ES politikos teritoriniam ir miestų aspektui stiprinti. Darbotvarkė taip pat siekiama teikti koordinuotą ir racionalizuotą paramą, pasinaudojant dabartinės daugiametės finansinės programos ir kitos 2028–2034 m. programos priemonėmis, kad būtų tenkinami miestų poreikiai ir įgyvendinami pagrindiniai ES prioritetai vietos lygmeniu. Joje taip pat pripažįstamas miestų, kaip svarbių partnerių sprendžiant didžiausias ES problemas ir prisidedant prie jų sprendimo, vaidmuo.

¹ Eurostato duomenų bazės „Statistics Explained“ ir Komisijos geografinės informacijos sistemos (GISCO) duomenys, remiantis 2021 m. gyventojų surašymo kartograma ir 2021 m. vietos administraciniais vienetais.

² Terminas „miestai“ šiame dokumente reiškia „miestus ir kitas ES miesto vietoves“, jei nenurodyta kitaip. Apibrėždamas miestus, Eurostatas išskiria šias kategorijas (pirmosios dvi yra susijusios su miesto vietovėmis): i) miestai (tankiai apgyvendintos vietovės, kuriose gyvena 38,9 proc. ES gyventojų); ii) miesteliai ir priemiesčiai (vidutinio tankio vietovės, kuriose gyvena 35,9 proc. ES gyventojų) ir iii) kaimo vietovės (retai apgyvendintos vietovės, kuriose gyvena 25,2 proc. ES gyventojų). Eurostatas, JRC ir Europos Komisijos Regioninės politikos generalinis direktoratas (2021), Eurostato duomenų bazė „Statistics Explained“.

³ Moretti, E (2014). Are Cities the New Growth Escalator? *World Bank Policy Research Working Paper* No. 6881, <https://ssrn.com/abstract=2439702>.

Be to, veiksminga ES miestų darbotvarkė turi padėti skatinti politiką, kuria būtų sudarytos sąlygos miestams ne tik kurti vertę, bet ir ją teisingai bei veiksmingai paskirstyti visoje ES, kad visoms šalims ir teritorijoms būtų užtikrinta ekonomikos augimo ir gerovės teikiama nauda. Šiuo tikslu darbotvarkė apima miestus ir kitas miesto vietas; joje pabrėžiama šių vietovių ir aplinkinių vietovių (funkcinių miesto vietovių ir funkcinių kaimo vietovių) jungčių svarba.

ES miestų darbotvarkė grindžiama pagrindinėmis strateginėmis programomis, pavyzdžiui, Teritorinė darbotvarkė iki 2030 m. ir Naująja Leipzigo chartija; ją papildo tarpvyriausybiniis bendradarbiavimas miestų klausimais bei jo pagrindinė priemonė – ES miestų darbotvarkė.

Siekdama parengti ES miestų darbotvarkę, Europos Komisija surengė išsamias konsultacijas, per kurias siekta sužinoti įvairių suinteresuotųjų subjektų nuomonę. Konsultacijas sudarė šie elementai: i) kvietimas teikti informaciją, kuris baigė galioti 2025 m. gegužės 26 d. ir kurį paskelbus sulaukta 193 atsakymų iš vietos valdžios ir kitų valdžios institucijų atstovų, piliečių, pilietinės visuomenės organizacijų ir kitų subjektų, ii) miestų suinteresuotųjų subjektų diskusijos apie pagrindinius miestų iššūkius ir poreikius 2025 m. birželio 17–19 d. Krokuvoje vykusiame šeštajame miestų forume, iii) 2025 m. birželio 24 d. surengtas dialogas su miestais įgyvendinimo klausimais, iv) daug susitikimų ir dvišalių diskusijų su vietos, regionų ir nacionalinėms valdžios institucijoms atstovaujančiomis organizacijomis, taip pat su visos Europos tinklais ir v) dalyvavimas įvairiuose renginiuose. Taikant šį išsamių konsultacijų procesą buvo užtikrintas platus ir įtraukus politikos formavimo metodas.

2. MIESTAI IR ES POLITIKA

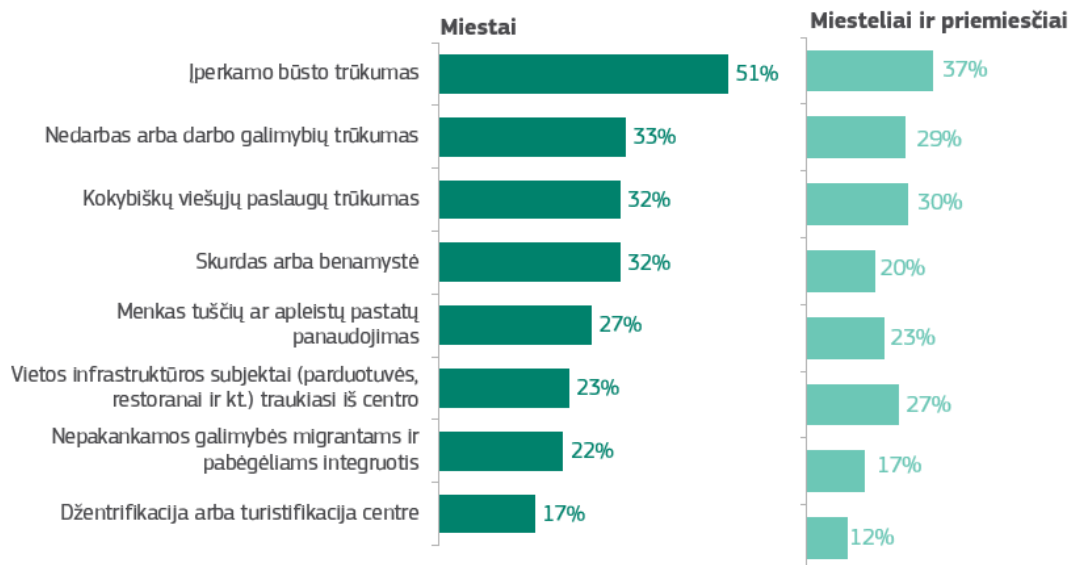
Europos Sąjungoje didėja urbanizacija, miestų teritorijos yra įvairios – nuo mažų miestelių iki didmiesčių⁴. 2021 m. 39 proc. ES gyventojų gyveno maždaug 700 miestų, 36 proc. – maždaug 9 000 miestelių ar priemiesčių, o 25 proc. – kaimo vietovėse⁵. Urbanizacija dažniausiai vyksta didesniuose miestuose ir jų apylinkėse. 2021 m. Ispanijoje, Nyderlanduose ir Graikijoje ypač daug žmonių (daugiau kaip pusė gyventojų) gyveno miestuose, o Airijoje 45,2 proc. gyventojų gyveno kaimo vietovėse. ES miestų, miestelių ir priemiesčių gyventojų skaičius auga, o kaimo gyventojų – mažėja.

Neseniai atliktos „Eurobarometro“ apklausos⁶ duomenimis, **aktualiausia ir skubiausiai spręstina miestuose gyvenančių europiečių problema yra įperkamo būsto trūkumas** – kaip aktualią ir skubiai spręstiną problemą tai nurodė 51 proc. respondentų (1 diagrama). Trečdalis respondentų (33 proc.) teigia, kad jų mieste skubiai spręstina problema yra **nedarbas arba darbo galimybių trūkumas**; Panaši dalis respondentų taip pat nurodo **kokybiškų viešųjų paslaugų trūkumą** (32 proc.) ir **skurdą ar benamystę** (32 proc.). Miesteliuose ir priemiesčiuose gyvenantys respondentai pirmiausia nurodo įperkamo būsto trūkumą (37 proc.), paskiau – viešųjų paslaugų trūkumą (30 proc.) ir nedarbą arba darbo galimybių trūkumą (29 proc.).

⁴ Šiame skyriuje pateikiamų duomenų pagrindinis šaltinis: Dijkstra, L. and Testori G., *Trends, Challenges and Opportunities in EU Cities: Supporting the EU Cities Agenda*, European Commission, Ispra, 2025.

⁵ Eurostato duomenų bazė „Statistics Explained“ ir Komisijos geografinės informacijos sistemos (GISCO) duomenys, remiantis 2021 m. gyventojų surašymo kartograma ir 2021 m. vietos administraciniais vienetais.

⁶ Viešoji nuomonė dėl miestų iššūkių ir investicijų miestuose, 2025 m. birželio mėn., „Eurobarometro“ apklausa.

1 diagrama. Aktualiausia ir skubiausiai sprendina problema, su kuria susiduria miestuose, miesteliuose ir priemiesčiuose gyvenantys europiečiai (2025 m. „Eurobarometro“ apklausa).

Kalbėdami apie **aspektus, kuriuos reikia pagerinti labiausiai**, miestuose gyvenantys respondentai pirmiausia mini **viešųjų paslaugų kokybę** (42 proc.) ir **saugumą bei saugą viešosiose erdvėse** (36 proc.) (2 diagrama). Paskiau nurodomos **galimybės naudotis įperkamu ir gerai sujungtu viešuoju transportu** ir **ekonominė plėtra bei verslo galimybės** – kiekvieną iš šių aspektų paminėjo 29 proc. respondentų. Respondentai iš miestelių ir priemiesčių pirmiausia nurodo viešųjų paslaugų kokybę (43 proc.), ekonominę plėtrą ir verslo galimybes (37 proc.) ir galimybę naudotis įperkamu ir gerai sujungtu viešuoju transportu (34 proc.).

2 diagrama. Aspektai, kuriuos miestuose, miesteliuose ir priemiesčiuose gyvenantiems europiečiams reikia pagerinti labiausiai (2025 m. „Eurobarometro“ apklausa).

ES miestus ir kitas miesto vietas ES laiko svarbiais partneriais vykdam politiką, kuria siekiama įgyvendinti 2024–2029 m. Sąjungos prioritetus⁷. Šiuo tikslu integruota ES politikos sistema apima veiksmus, susijusius su: i) konkurencingumu, skaitmeninimu, inovacijomis ir investicijomis; ii) socialine įtrauktimi ir lygybe; iii) saugumu, sauga ir parengtimi; iv) įperkamu, tvariu, deramos kokybės bei įtraukiu būstu ir pastatais; v) klimato politikos veiksmais, aplinka ir švaria energija; vi) judumu ir vii) tarptautiniu bendradarbiavimu. Šios politikos sritys dažnai yra glaudžiai susijusios tarpusavyje, o tai atspindi ES išsipareigojimą skatinti tvarią ir įtraukią miestų plėtrą.

2.1. Miestai yra galinga talentų traukos jėga ir konkurencingumo, skaitmenizacijos, inovacijų bei investicijų varomoji jėga

Miestai yra svarbūs ES konkurencingumo, inovacijų, darbo vietų kūrimo ir darnaus vystymosi skatinimo veiksniai. Tai yra dinamiškos ir konkurencingos vietos, kuriose inovacijas ir technologinę pažangą skatina suinteresuotųjų subjektų (įskaitant aukštojo mokslo įstaigas) artumas ir jų tarpdisciplininė sąveika, taip pat prieiga prie pagrindinės mokslinių tyrimų ir technologijų infrastruktūros. 2022 m. ES didmiesčių regionai⁸, ypač sostinės, buvo labai svarbūs konkurencingumui ir užimtumui, nes juose įsteigta daugiausia naujų įmonių. Šiuose regionuose buvo didesnė sparčiai augančių įmonių procentinė dalis ir didesnis užimtumas (63 proc.), palyginti su jų gyventojų dalimi (59 proc.); juose sukurta didesnė BVP dalis (68 proc.), palyginti su ne didmiesčių regionais⁹. 2024 m. 45 proc. 25–64 metų amžiaus miestų gyventojų turėjo aukštąjį išsilavinimą, palyginti su 31 proc. miestelių / priemiesčių ir 26 proc. kaimo vietovių gyventojų¹⁰. Miestuose gyveno 41 proc. ES darbo jėgos, miesteliuose / priemiesčiuose – 34,5 proc., o kaimo vietovėse – 24,5 proc.¹¹

Kad būtų skatinamas konkurencingumas, ES politikos veiksmais daugiausia siekiama skatinti inovacijas ir strateginių technologijų diegimą bei plėtrą laikantis Konkurencingumo kelrodžio¹² ir švarios pramonės kurso¹³. Miestai taip pat gali padidinti ES gaminamų švartų ir žiedinių technologijų paklausą. Atliekant būsimą Europos viešųjų pirkimų sistemos peržiūrą daugiausia dėmesio bus skiriama supaprastinimui ir paaiškinamas viešųjų pirkimų, kaip strateginės investavimo priemonės, taikymas; tai padės miestams, kaip perkančiosioms organizacijoms, įveikti su viešaisiais pirkimais susijusius sunkumus, bus paremti ypatingos svarbos sektoriai ir užtikrinta galimybė taikyti švartus sprendimus bei žiedinės ekonomikos metodus¹⁴.

ES taip pat pripažįsta pagrindinį miestų vaidmenį skatinant ekonominę plėtrą ir sudarant palankesnes sąlygas strateginei miestų ir pramonės partnerystei. Investicijos į švietimą ir įgūdžių

⁷ 2024–2029 m. Europos Sąjungos prioritetai.

⁸ Didmiesčių regionai – NUTS 3 lygio regionai (arba keletas NUTS 3 lygio regionų), apimantys visas funkcinės miesto vietas, kuriose gyvena ne mažiau kaip 250 000 žmonių. Funkcinę miesto vietovę sudaro miestas ir apylinkės, iš kurių važinėjama į darbą tame mieste, todėl ji apima tankiai apgyvendintą miestą ir rečiau apgyvendintas apylinkes, iš kurių važinėjama į darbą tame mieste ir kurių darbo rinka yra labai integruota į miestą. Žr.: *Territorial typologies manual - metropolitan regions - Statistics Explained - Eurostat* ir *Functional urban area - Statistics Explained - Eurostat*.

⁹ JRC ARDECO naršyklė.

¹⁰ Eurostat *Population in private households by educational attainment level and degree of urbanisation* [edat_lfs_9913].

¹¹ *Population by sex, age, citizenship, labour status and degree of urbanisation* – Eurostat.

¹² COM(2025) 30 final.

¹³ COM(2025) 85 final.

¹⁴ Pvz., Žiedinės ekonomikos miestų ir regionų iniciatyva.

ugdymą¹⁵, įskaitant skaitmeninius bei žaliuosius įgūdžius ir verslumo ugdymą, tebėra labai svarbios siekiant patenkinti darbo rinkos poreikius ir kovoti su nelygybe, kylančia kartu su technologiniais pokyčiais ir inovacijomis. Be to, naudojantis moksliniais tyrimais ir inovacijomis įtraukiai, švariai, atspariai ir pažangiai pertvarkai paremti, miestų administracijoms padedama kaupti žinias ir rengti faktais bei vietos poreikiais grindžiamas strategijas, kad būtų padidintas jų ekonominis atsparumas.

Turizmo sektoriaus sukuriamą bendrąją pridėtinę vertę, kuri 2023 m. siekė apytikriai 764 mlrd. EUR, sudaro 7,1 proc. visos ES ekonomikos bendrosios pridėtinės vertės¹⁶, tačiau šis rodiklis skirtingose ES valstybėse narėse yra labai nevienodas¹⁷. Turizmas Europoje pasiekė rekordinį lygį ir viršijo iki pandemijos buvusius rodiklius: 2014–2024 m. miestuose jis padidėjo 35 proc., miesteliuose ir priemiesčiuose – 41 proc., o kaimo vietovėse – tik 8 proc.¹⁸ Vis dėlto prastai valdomi turizmo srautai daro spaudimą ištekliams ir lemia perpildymą bei priešišką socialinę reakciją, įskaitant būsto pasiūlos trūkumą. Šis sektorius tebėra labai susiskaidęs, jam būdinga valstybėse narėse ir regionuose taikomų valdymo modelių įvairovė, todėl miestai turi aktyviai dalyvauti atitinkamose iniciatyvose, kad būtų užtikrinti geri rezultatai vietos lygmeniu. ES remia perėjimą prie tvaresnių, atsparesnių ir skaitmeninių turizmo valdymo modelių ir paslaugų pagal turizmo pertvarkos trajektoriją ir 2030 m. Europos turizmo darbotvarkę¹⁹.

Kultūros, kūrybos ir sporto sektoriai ne tik didina miestų patrauklumą ir gerina žmonių sveikatą; juose taip pat kuriamos darbo vietos, didinamas konkurencingumas ir gerovė. Visoje ES miestai yra kultūra grindžiamo vystymosi priešakyje esantys natūralūs partneriai eksperimentuojant, numatant tendencijas ir tiriant socialinių ir ekonominių inovacijų modelius. Europos kultūros kelrodyje išdėstyta ilgalaikė strateginė vizija, kaip stiprinti kultūros vaidmenį formuojant Europos tapatybę visoje ES.

Įgyvendinant ES skaitmenizacijos politiką mažinama skaitmeninė atskirtis, kad būtų skatinamas našumas ir konkurencingumas. Ji padeda miestams nustatyti technologines spragas, strategiškai pirkti tinkamas technologijas, nustatyti paslaugų prioritetus, ugdyti reikiamus įgūdžius, orientuotis ES reglamentavimo sistemose ir sudaryti sąlygas vietos valdžios institucijoms, be kita ko, diegti pažangias technologijas, pavyzdžiui, dirbtinį intelektą bei daiktų internetą, ir turėti prieigą prie sąveikių duomenų ekosistemų. Investicijos į sparčiojo ryšio infrastruktūrą, pavyzdžiui, 5G ir šviesolaidinį ryšį, yra labai svarbios visuose ES miestuose, ypač nepakankamai aptarnaujamose vietovėse, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos sklandžiai skaitmeninei pertvarkai. Nors dideli miestų centrai dažnai veikia kaip inovacijų centrai ir pirmieji skaitmeninių priemonių naudotojai, jie taip pat atlieka svarbų vaidmenį užtikrinant sklaidą, remiant mažiau sujungtas teritorijas ir skatinant sanglaudą. Naudojimasis duomenimis viešajai politikai stebėti, kai pasitelkiamos tokios priemonės kaip skaitmeniniai dvyniai, leidžia didinti miestų atsparumą ir planavimo pajėgumus, o kartu suderinti vietos pastangas su Skaitmeninio dešimtmečio politikos programos tikslais.

¹⁵ Įgūdžių sąjungos tikslas – suteikti visiems besimokantiejiems įgūdžių, kuriais didinamas jų atsparumas darbo rinkos pokyčiams bei įsidarbinamumas ir skatinama kurti kokybiškas darbo vietas.

¹⁶ Duomenis galima rasti dokumente: European Commission, DG GROW, Industrial Ecosystems Indicators Dashboard (2023) [„PowerBI“ dashboard], žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 4 d.

¹⁷ Konsultacijos dėl ES tvaraus turizmo strategijos.

¹⁸ Nights spent at tourist accommodation establishments by degree of urbanisation and coastal/non-coastal area – Eurostat.

¹⁹ Turizmo pertvarkos trajektorija yra politikos programa, kurioje nustatyti pagrindiniai sektoriaus veiksmų, tikslai ir sąlygos ir kuri patvirtinta Tarybai priėmus 2030 m. Europos turizmo darbotvarkę.

ES DI taikymo strategija padeda miestams mažinti vietos valdžios institucijoms ir įmonėms tenkančią administracinę naštą, o taip pat skatinti DI startuolių augimą. Skaitmeninių inovacijų centrai, kaip svarbiausi Europos DI inovacijų ekosistemos dalyviai, yra pagrindinis kontaktinis punktas spartinant miestų skaitmeninę pertvarką, įskaitant DI diegimą, ir konsultuojant juos šiuo klausimu²⁰.

Miestai atlieka svarbų vaidmenį įgyvendinant Europos deklaraciją dėl skaitmeninių teisių ir principų²¹, sparčiau siekiant ES skaitmeninio dešimtmečio tikslų bei uždavinių²² ir didinant skaitmeninių ekosistemų ir skaitmeninių profesijų prieinamumą. Be to, e. valdžios iniciatyvos²³ labai padeda modernizuoti miestų viešąsias paslaugas ir skatinti piliečių dalyvavimą kuriant sąveikias, veiksmingas ir į piliečius orientuotas skaitmenines paslaugas.

2.2. Miestuose padėtis, susijusi su skurdu, darbo vietomis, socialine įtrauktimi ir lygybe, yra skirtinga

2023 m. ES lygmeniu užimtumo lygis ir skurdo ar socialinės atskirties rizikos lygis miestuose, miesteliuose ir priemiesčiuose bei kaimo vietovėse buvo beveik vienodas²⁴. Miestų duomenys apie užimtumą, švietimą ir sveikatos priežiūros rezultatus yra geresni nei atitinkami miestelių, priemiesčių ir kaimo vietovių duomenys. Iš dalies taip yra dėl didesnės galimybių koncentracijos ir galimybės naudotis kokybiškomis paslaugomis. Pajamų nelygybė miestuose tebėra didelė dėl poliarizuotų ekonominių perspektyvų ir didesnių pragyvenimo išlaidų²⁵. Nors skurdo lygis ES miestuose labai skiriasi, bendra tendencija yra ta, kad neturtingi miesto gyventojai susiduria su specifinėmis problemomis, kurios skiriasi nuo kaimo gyventojų problemų.

ES socialinės įtraukties ir lygybės politika skatinama įtrauki visuomenę, užtikrinanti teisingumą ir lygybę visiems. Lygybės aspekto integravimas ir tarpsektorinis požiūris miestams suteikia galimybę geriau suprasti daugialypį nelygybės ir diskriminacijos pobūdį. Tai yra būtina sąlyga siekiant parengti visapusiškus ir pritaikytus politikos metodus, kuriais būtų atsižvelgiama į tarpusavyje susijusius nepalankioje padėtyje esančių grupių ir marginalizuotų bendruomenių poreikius. Reikia remti miestų pastangas mažinti socialinius skirtumus bei struktūrinę nelygybę ir užtikrinti pagrindinių paslaugų prieinamumą visiems, kad visi galėtų visapusiškai dalyvauti visuomenės gyvenime, įskaitant asmenis su negalia ir aplinkinėse vietovėse gyvenančius asmenis. Labai svarbu įgyvendinti Europos socialinių teisių ramstį²⁶ ir lygybės sąjungos strategijas²⁷, nes šiomis iniciatyvomis daugiausia dėmesio skiriama, be kita ko, galimybėms gauti būstą, naudotis transportu, įsigyti išsilavinimą ir turėti darbą, taip pat lygioms grupių, kurioms gresia diskriminacija ir atskirtis, galimybėms. 2026 m. Europos Komisija priims kovos su

²⁰ Pavyzdžiui, ES vietos skaitmeninio dvynio priemonių rinkinyje pateikiamas modulinis, standartais grindžiamas priemonių rinkinys, skirtas padėti miestams ir bendruomenėms visoje Europoje veiksmingiau modeliuoti, analizuoti ir planuoti miestų aplinką.

²¹ [Europos skaitmeninės teisės ir principai | Europos skaitmeninės ateities formavimas](#).

²² Miestai yra labai svarbūs įgyvendinant Europos deklaraciją dėl skaitmeninių teisių ir principų.

²³ Pavyzdžiui, iniciatyva „Gyvenimas ES“.

²⁴ [Population by sex, age, citizenship, labour status and degree of urbanisation](#) – Eurostat.

²⁵ EBPO Regioninės ir miestų politikos GD projekto „Kas padeda užtikrinti integracinį augimą miestuose. Kompendiumas“ (2025) tarpinės išvados.

²⁶ 20 Europos socialinių teisių ramsčio principų. Užimtumas, socialiniai reikalai ir įtrauktis.

²⁷ [2020–2025 m. lyčių lygybės strategija](#), [2020–2025 m. ES kovos su rasizmu veiksmų planą](#), [2020–2030 m. ES romų lygybės, įtraukties ir dalyvavimo strateginį planą](#), [2026–2030 m. LGBTIQ asmenų lygybės strategiją](#) ir [2021–2030 m. neįgalųjų teisių strategiją](#). Laikotarpiui po 2025 m. bus priimta nauja lyčių lygybės strategija ir nauja kovos su rasizmu strategija.

skurdu strategiją, kuria bus siekiama suteikti būtiną apsaugą žmonėms ir šalinti pagrindines skurdo priežastis bei įvairius jo aspektus.

Vykdant atitinkamą ES politiką stiprinamas pilietinės visuomenės grupių²⁸ ir regioninių suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimas. Šis bendradarbiavimas gali padėti parengti vietos veiksmų planus, kuriais būtų veiksmingiau tenkinami konkrečių bendruomenių poreikiai, skatinama įtrauktesnė ir lygiateisiškesnė visuomenė visoje Europoje ir sanglauda. Siekiant užtikrinti vienodas moterų ir kitų grupių, kurioms gresia diskriminacija ir atskirtis, (pavyzdžiui, migrantų ir pabėgėlių) galimybes naudotis paslaugomis ir dalyvauti darbo rinkoje, taip pat jų dalyvavimą visuomenės gyvenime, labai svarbu stiprinti bendruomenės paramos sistemas, vietos valdžios institucijų pajėgumus ir pagrindinių paslaugų prieinamumą, įperkamumą bei kokybę ir plėtoti vietos ekosistemas.

Socialinės įtraukties ir lygybės aspektai turėtų būti įtraukti rengiant ir įgyvendinant sektorių politiką vietos lygmeniu, užtikrinant, kad miestai teiktų prieinamas ir įperkamas paslaugas visiems asmenims, įskaitant asmenis su negalia, ir padėtų mažinti skurdą.

2.3. Miestai labai padeda užtikrinti viešųjų erdvių saugumą bei saugą ir yra ES atsparumo ir pasirengimo krizėms veiksmų priešakyje

Miestai yra labai svarbūs subjektai užtikrinant viešųjų erdvių saugą ir saugumą, užkertant kelią radikalizacijai ir apsaugant bendruomenes nuo terorizmo. Gyvenimo kokybės ES miestuose tyrimo²⁹ duomenimis, saugumo suvokimas skiriasi priklausomai nuo miesto dydžio: saugūs jaučiasi 75 proc. miestų, kuriuose gyventojų skaičius yra mažesnis nei 250 000, gyventojų, palyginti su 67 proc. didesnių miestų gyventojų.

Visoje ES pastebimai skiriasi nusikalstamumo suvokimas pagal urbanizacijos lygį. 2020 m. ES gyventojų suvokimas, kad šie klausimai yra svarbūs vietovei, kurioje jie gyvena, buvo gerokai didesnis miestuose (16,3 proc.), nei miesteliuose ir priemiesčiuose (8,4 proc.) ar kaimo vietovėse (5,8 proc.)³⁰. Beveik visose valstybėse narėse didžiausias nusikalstamumo, smurto ar vandalizmo suvokimas užfiksuotas tarp miestuose gyvenančių žmonių.

ES veiksmams parengties krizėms³¹ ir saugumo srityse siekiama sukurti gerai krizėms pasirengusią ir atsparią visuomenę, kurioje visi žmonės būtų vienodai apsaugoti ir saugūs, neatsižvelgiant į tai, kur jie gyvena, jų lytį ir konkrečius poreikius bei aplinkybes. Miestuose viešosios infrastruktūros projektavimas gali padėti užtikrinti piliečių saugą ir saugumo jausmą viešosiose erdvėse, pavyzdžiui, numatant pakankamai gatvių žibintų ir saugų viešąjį transportą, kad piliečiai, visų pirma pažeidžiamojo padėtyje esantys asmenys, galėtų judėti nesibaimindami. Viešųjų erdvių sauga ir saugumas taip pat yra labai svarbūs miestų vaidmeniui skatinant socialinę sanglaudą, bendruomenių dalyvavimą ir demokratinį dalyvavimą.

Miestuose kyla žmogaus sukeltų grėsmių saugumui, pavyzdžiui, organizuotas nusikalstamumas ir terorizmas. Kaip pabrėžiama Europos vidaus saugumo strategijoje³², organizuoto nusikalstamumo ir terorizmo poveikis dažnai juntamas vietos lygmeniu. Nors miestai susiduria ne tik su organizuotu nusikalstamumu ir terorizmu, bet ir su įvairiomis kitomis problemomis, pavyzdžiui, su narkotikais susijusiu smurtu, smurtu dėl lyties ir prekyba

²⁸ Pavyzdžiui, aplinkos ir socialinės ekonomikos srities partneriai, jaunimo organizacijos ir įstaigos, atsakingos už socialinės įtraukties, pagrindinių teisių, asmenų su negalia teisių, lyčių lygybės ir nediskriminavimo skatinimą, nacionalinės žmogaus teisių institucijos ir organizacijos.

²⁹ Tyrimas „Gyvenimo kokybė Europos miestuose“ (2023).

³⁰ Eurostat - Crime, violence or vandalism in the area by degree of urbanisation.

³¹ Pasirengimas krizėms. Europos Komisija.

³² COM(2025) 148, final.

žmonėmis, visų pirma seksualinio išnaudojimo tikslais, jie taip pat labai padeda šias problemas spręsti³³. Reikėtų rasti vietas ir regioninius sprendimus, kaip sumažinti žmonių, ypač jaunimo, pažeidžiamumą dėl nusikaltėlių ar teroristų verbavimo, sumažinti neteisėtos veiklos ir nusikaltėlių įsiskverbimo patrauklumą ir tam užkirsti kelią. Europos vidaus saugumo strategijoje nustatyti tikslai ir veiksmai, kurių reikia imtis kovoje su šiomis grėsmėmis, sutelkiant dėmesį į administraciniu požiūriu pagrįstą nusikalstamos veiklos užkardymą, nusikalstamumo prevenciją, ypatingos svarbos infrastruktūros objektų apsaugą, teisėsaugos bendradarbiavimą ir valstybių narių operatyvinių kovos su nusikalstamumu pajėgumų stiprinimą³⁴. Kaip numatyta 2026–2030 m. ES narkotikų strategijoje³⁵, siekiant sumažinti su narkotikais susijusią riziką ir žalą, miestai raginami apsvarstyti priemonės, kuriomis būtų užtikrinta galimybė naudotis bendruomeninėmis sveikatos priežiūros ir socialinėmis paslaugomis tiems, kuriems jų reikia, remiantis sanglaudos politika.

Įtraukus miestų planavimas labai padeda skatinti lygybę bei įvairovę ir spręsti socialinės atskirties problemą. Dauguma miestų užima pirmąją padėtį srityje, susijusioje su galimybių naudotis asmens teisėmis, laisve, įtrauktimi ir gauti aukštesnio lygio išsilavinimą suteikimu³⁶.

Pagrindinės ES pasirengimo krizėms strategijos sudedamosios dalys yra gyventojų rengimas krizinėms situacijoms ir saugumo bei pasirengimo krizėms aspektų integravimas į ES politiką ir programas. Miestai turi investuoti į atsparumo ir pasirengimo krizėms priemones, kad užkirstų kelią pastarojo meto ir būsimiems sistemą veikiantiems sukrėtimams (pvz., gaivalinėms nelaimėms, pandemijoms, geopolitinei rizikai) ir sušvelnintų jų poveikį. Didinant miestų atsparumą ir parengtį krizėms galėtų būti naudinga pasitelkti pažangiųjų miestų technologijas. Reaguojant į krizes turėtų būti padidintas miestų atsparumas ir parengtis joms, įskaitant ypatingos svarbos infrastruktūros objektų apsaugą nuo visų rūšių grėsmių saugumui bei visuomenės saugumui, ir paskatintas strateginis kosmoso įrenginių naudojimas. Miestai taip pat turi rasti novatoriškų ir ekonomiškai efektyvių būdų, kaip užtikrinti piliečių pasirengimą krizėms, visų pirma dėl netinkamo naujų technologijų naudojimo. Miestai ir aplinkinės kaimo vietovės taip pat yra labai svarbūs bendruomenių atsparumui, siekiant užtikrinti apsirūpinimo maistu saugumą ir maisto tiekimą.

2.4. Miestai susiduria su opiomis problemomis, susijusiomis su būstu ir pastatais

Įperkamo būsto trūkumas yra viena iš skubiausiai sprendtinų problemų miestuose, o miesto būstas tampa vis labiau neįperkamas daugeliui žmonių³⁷, įskaitant jaunimą³⁸. 2024 m. didžiausia per didelių išlaidų būstui našta buvo miestuose – 10 proc., palyginti su 8 proc. miesteliuose bei priemiesčiuose ir 6 proc. kaimo vietovėse. Beveik pusė miestuose gyvenančių ES gyventojų reikėtų daugiau kaip per 20 metų grąžintinos hipotekos paskolos, kad jie galėtų

³³ *The Future of Cities*, Vandecasteele, I., Baranzelli, C., Siragusa, A. and Aurambout, J. editor(s), EUR 29752 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2019, ISBN 978-92-76-03847-4, doi:10.2760/375209, JRC116711.

³⁴ Vietos subjektams teikiama parama pagal ES iniciatyvos „Miestai prieš radikalizaciją“ ir Radikalizacijos prevencijos žinių centro parengtomis priemonėmis.

³⁵ 2025 m. bus priimta nauja ES kovos su narkotikais strategija, kurioje bus nustatyti 2026–2030 m. prioritetai.

³⁶ European Commission: Directorate-General for Regional and Urban Policy, de Dominicis, L., Kovacic, M., De Franceschi, et al. (2025), *Social Progress in cities and rural areas of the EU*, Publications Office of the European Union. <https://op.europa.eu/lt/publication-detail/-/publication/8336a0c6-a7e5-11f0-a7e5-01aa75ed71a1/language-lt>.

³⁷ Viešojo nuomonė dėl miestų iššūkių ir investicijų miestuose, 2025 m. „Eurobarometro“ apklausa.

³⁸ Iš JRC rodiklių naršyklės, parengtos remiantis Jaunimo pažangos indekso duomenimis, matyti, kad nuo 2011 m. vis labiau didėja ES jaunimo nepasitenkinimas dėl įperkamo būsto prieinamumo – nepatenkintų jaunuolių dalis padidėjo nuo 38,7 proc. 2011 m. iki 50 proc. 2024 m.

įsigyti 25 m² ploto butą, o 90 proc. jų reikėtų daugiau kaip per 30 metų grąžintinos hipotekos paskolos, kad jie galėtų įsigyti 75 m² ploto butą. Be to, apie 16 proc. ES gyventojų gyvena perpildytose vietovėse, kuriose labiausiai nukenčia mažas pajamas gaunantys namų ūkiai³⁹. Daugėja benamystės atvejų – apskaičiuota, kad ES yra 1 mln. benamių⁴⁰.

Būstas yra bendra atsakomybė nacionaliniu, regionų ir vietos lygmenimis. Vis dėlto, nors nacionalinėje politikoje nustatytos visa apimančios sistemos, miestai turi išskirtines galimybes spręsti būsto problemas dėl savo kompetencijos ir tiesioginio bendradarbiavimo su bendruomenėmis. Jie gerai žino vietos poreikius ir gali skatinti valdžios institucijų, suinteresuotųjų subjektų ir privačiojo sektoriaus partnerystę, kad būtų sutelktos būtinos investicijos. Pagal 2014–2020 m. sanglaudos politikos programas būsto sektoriui stiprinti iš viso skirta 9,6 mlrd. EUR investicijų (įskaitant ES biudžeto lėšas ir nacionalinį įnašą). 2021–2027 m. programavimo laikotarpiu investicijoms į būsto sektorių iki šiol iš sanglaudos politikos fondų skirta 7,5 mlrd. EUR, daugiausia dėmesio teikiant energijos vartojimo efektyvumui ir grupių, kurioms gresia diskriminacija ir socialinė atskirtis, socialiniam būstui. „Europos socialinio fondo +“ (ESF+) lėšomis papildomai iš viso investuojama 1,9 mlrd. EUR į priemones, skirtas asmenų būsto padėčiai gerinti ir viešosioms paslaugoms teikti⁴¹, pavyzdžiui, suteikiant galimybę gauti būstą, paramą būstui ir integruotą paramą būsto ir gyvenimo sąlygoms gerinti. Šiuo metu atliekama ES sanglaudos politikos laikotarpio vidurio peržiūra suteikia gerą galimybę spręsti būsto sritys problemas. Kai valstybės narės perprogramuoja lėšas pagal laikotarpio vidurio peržiūrą, jos raginamos skirti finansavimą investicijoms į įperkamą, tvarų ir deramos kokybės būstą. Be to, Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (EGADP) taip pat daro didelį poveikį būsto srityje, o tai duoda apčiuopiamos naudos miestų ir miesto vietovių gyventojams. Apskritai bendra pagal EGADP būstui skirta suma, įskaitant investicijas, kuriomis remiamas būsto įperkamumas ir prieinamumas, yra 19,6 mlrd. EUR, o Europos investicijų bankas įperkamam būstui 2021–2024 m. suteikė 15,6 mlrd. EUR finansinę paramą.

Siekiant ES politikos tikslų įperkamo, tvaraus ir deramos kokybės būsto skatinimo srityje, būsimame Europos įperkamo būsto plane būsto krizės veiksniai bus šalinami imantis konkrečių veiksmų ir koordinuojant veiksmus su kitomis ES iniciatyvomis, t. y. Europos būsto statybos strategija, ES valstybės pagalbos taisyklių dėl socialinio bei įperkamo būsto peržiūra ir Europos kovos su skurdu strategija. Europinė investavimo į įperkamą ir tvarų būstą platforma planą papildys, kad būtų remiamas finansavimas sukuriant bendrą investicijų į socialinį, įperkamą ir tvarų būstą rėmimo sistemą. Valstybės narės taip pat raginamos pasinaudoti finansavimu ir finansinėmis priemonėmis, parengtomis kartu su Europos investicijų banku ir būsima europine investavimo platforma, kad pritrauktų papildomą privatųjį finansavimą ir paskolas palankiomis sąlygomis.

Be to, valstybės narės turėtų daug dėmesio skirti architektūros ir gyvenamosios aplinkos kokybei, suderintai su **naujojo europinio bauhauzo** principais ir vertybėmis. Šia iniciatyva remiama tvari praktika apstatytoje aplinkoje, įgyvendinant integruotas miestų strategijas, apimančias novatoriškus metodus ir medžiagas, siekiant skatinti gyvenamųjų rajonų atkūrimą ir atsparumą, kartu gerbiant kultūros paveldą ir Europos vietos vertybes bei tradicijas. Reikia modernizuoti ne tik gyvenamuosius pastatus, bet ir viešuosius bei nebenaudojamus

³⁹ Būstas Europoje. 2024 m. leidimas. Interaktyvūs leidiniai. Eurostatas.

⁴⁰ Affordable Housing Database, HC3.1 People experiencing homelessness - OECD.

⁴¹ 2021–2027 m. programavimo laikotarpiu ESF+ priemonės skirtos asmenims ar šeimoms, kuriems gresia benamystė arba kurie ją patiria, asmenims su negalia, vyresnio amžiaus asmenims, trečiųjų šalių piliečiams, pabėgėliams ir marginalizuotų bendruomenių atstovams.

pramoninius pastatus ar teritorijas, kad jie taptų efektyvesni (energijos vartojimo požiūriu) ir įtraukesni gyventojams.

2.5. Miestai daro įtaką klimato kaitai bei kitiems iššūkiams aplinkos srityje ir patiria jų poveikį, taip pat atlieka svarbų vaidmenį spartinant perėjimą prie švarios energijos

Miestuose ir kitose miestų vietovėse išmetama maždaug 45 proc. viso pasaulyje išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kiekio⁴². Miestai ir kitos miestų vietovės patiria neproporcingai didelį neigiamą klimato kaitos keliamų pavojų poveikį, kurį dar labiau sustiprina sąveika su kitais veiksniais, pavyzdžiui, prasta oro ir vandens kokybė, netinkamu dirvožemio sandarinimu ir kitais veiksniais. Itin didelis karštis yra dar vienas didelis pavojus, darantis ypač didelį poveikį miestams ir sukeliantis šilumos salos efektą, kai miestų vietovės tampa gerokai šiltesnės nei aplinkinės teritorijos. ES potvyniai kelia grėsmę maždaug 10,6 proc. miestų vietovių⁴³. Miestai yra arti namų ūkių, įmonių ir bendruomenių, todėl tai pagrindiniai partneriai kuriant švarios, saugios ir įperkamos energijos sistemą. Kartu su regionais jie turi įgyvendinti iki 70 proc. išmetamųjų teršalų kiekio mažinimo priemonių ir užtikrinti 50 proc. viešųjų investicijų bei 30 proc. viešųjų išlaidų⁴⁴. Miestai formuoja energetikos pertvarką, priimdami sprendimus dėl teritorijų planavimo, leidimų išdavimo, tvarių viešųjų pirkimų ir investicijų. Be to, dėl klimato pokyčių Europos miestai susiduria su didėjančia miškų gaisrų rizika, taip pat plečiasi laukinės gamtos ir miesto sąsajos⁴⁵, todėl reikia geresnio pasirengimo ir koordinuoto reagavimo priemonių.

ES ketina ir toliau pripažinti esminį vietos ir regionų subjektų vaidmenį rengiant ir įgyvendinant vietos poreikiais grindžiamas priemones, kuriomis prisidedama prie ES pasirengimo ir atsparumo didinimo klimato politikos veiksmų, aplinkos ir švarios bei įperkamos energijos srityse. Formuodama savo politiką, ES pripažįsta, kad decentralizuotos energetikos sistemos yra strateginis turtas, todėl numato remti paskirstytuosius atsinaujinančiųjų išteklių energijos, energijos vartojimo efektyvumo ir kaupimo įrenginius, vietos energetikos įmones, išmaniuosius elektros tinklus ir piliečių vadovaujamas energetikos bendrijas. Bus skatinama diegti centralizuoto šilumos tiekimo tinklus.

Šiuo metu atliekama sanglaudos politikos laikotarpio vidurio peržiūra valstybėms narėms suteikia galimybę perskirstyti finansavimo prioritetus, kad būtų sprendžiami uždaviniai, susiję su hidrologiniu atsparumu, visų pirma pasitelkiant skaitmenines sistemas bei gamtos procesais pagrįstus sprendimus, ir su energetikos pertvarka, pavyzdžiui, skirstomaisiais tinklais, jungiamosiomis linijomis ir perdavimo infrastruktūra.

Rengdamos savo socialinius klimato planus, taip pat būsimus nacionalinius ir regioninius partnerystės planus, valstybės narės turėtų skirti nuolatinį finansavimą su aplinka, klimatu ir energetika susijusioms investicijoms ir užtikrinti, kad tos investicijos būtų atsparios būsimai su klimatu susijusiai rizikai, siekiant taip paremti vietos sprendimus (pavyzdžiui, kolektyvinės šildymo ir vėsinimo sistemas), taip pat investicijoms į energijos vartojimo efektyvumą ir dekarbonizaciją.

Kalbant apie aplinką, valstybės narės turėtų užtikrinti, kad vietos valdžios institucijos įgyvendintų visas būtinas žiedinės ekonomikos, atliekų tvarkymo ir pakartotinio naudojimo ir (arba) perdirbimo priemones, kaip nustatyta ES atliekų ir žiedinės ekonomikos teisės aktuose,

⁴² Crippa, M., Guizzardi, D., Ciarlantini, S., Pagani, F., Banja, M., Muntean, M., Pisoni, E.: EDGAR_GHG_by_settlement_2025, dataset, https://edgar.jrc.ec.europa.eu/edgar_smod, 2025 m.

⁴³ Europos aplinkos agentūros ataskaita (14/2023) „Miestų prisitaikymas Europoje“.

⁴⁴ Regionų ir miestų padėtis. 2024 m. ES metinė ataskaita, Regionų komitetas.

⁴⁵ Laukinė gamta ir miestas susitinka zonose, kuriose žmogaus socialinė raida vyksta laukinės gamtos augmenijos apsuptyje, todėl ten dažnai kyla didesnė miškų gaisrų rizika.

taip pat priemonės, susijusias su oro kokybe pagal peržiūrėtą Aplinkos oro kokybės direktyvą, triukšmu, miestų gamtos ir medžių lajų dangos apsauga ir stiprinimu pagal Gamtos atkūrimo reglamentą ir su hidrologinio atsparumo didinimu miestuose pagal hidrologinio atsparumo strategiją.

2.6. Miestai suteikia geresnes galimybes naudotis transporto paslaugomis

Miestai paprastai suteikia geresnes galimybes naudotis viešuoju transportu nei kitos vietovės; taip sudaromos palankesnės sąlygos prekių, žmonių bei žinių srautams ir didinamas našumas. Dėl didelės žmonių ir veiklos koncentracijos miestuose teikti viešojo transporto paslaugas veiksmingiau, tačiau tokia pati koncentracija gali lemti dideles spūstis. Nepaisant pagerėjusios oro kokybės, keliuose miestuose taršos lygis vis dar viršija ES ribines vertes⁴⁶.

ES judumo politikoje pirmenybė teikiama perėjimui prie darnių, saugių, prieinamų, įtraukių, įperkamų, atsparių ir išmanių judumo mieste sistemų⁴⁷. Daugiausia dėmesio skiriama miesto ir priemiesčių (viešojo) transporto⁴⁸, aktyvaus judumo (dviračių ir ėjimo pėsčiomis) ir dalijimosi transporto priemonėmis bei paslaugomis plėtrai, modernizavimui, dekarbonizacijai ir elektrifikacijai. Daug dėmesio skiriama integruotam planavimui, sklandaus daugiarūšio transporto jungčių skatinimui, kelių eismo saugumo gerinimui, tvarios miestų logistikos stiprinimui ir spūsčių, o kartu ir miestų taršos bei išmetamųjų teršalų kiekio mažinimui, kad taip pat būtų pasiektas neutralaus poveikio klimatui ir pažangiųjų miestų tikslas. ES politika taip pat padeda spręsti transporto galimybių nepritekliaus problemą, be kita ko, kaimo vietovėse, geriau integruoti miestų logistiką į darnaus judumo mieste planavimą ir stiprinti judumo mieste ir turizmo ryšį. Valstybės narės taip pat raginamos naudoti savo socialinius klimato planus veiksams, kuriais sprendžiama transporto galimybių nepritekliaus problema, pavyzdžiui, investicijoms į viešąjį transportą, aktyvų judumą ir judumą dalijantis transporto priemonėmis.

Įgyvendinant ES politikos veiksmus daugiausia dėmesio skiriama 431 miestų transporto mazgui⁴⁹, nes tai pagrindiniai gerai veikiančio transeuropinio transporto tinklo (TEN-T) elementai. Atitinkamų miestų prašoma parengti savo funkcinį miesto vietovių darnaus judumo mieste planus, rinkti duomenis, diegti tvarių alternatyviųjų degalų įkrovimo ir degalų pildymo infrastruktūrą ir plėtoti daugiarūšio keleivinio transporto mazgus ir krovinių terminalus. Reikalaujama, kad valstybės narės parengtų nacionalines programas, kuriomis būtų remiamos miestų teritorijos siekiant šio tikslo. Savo ruožtu Europos Komisija padeda valstybėms narėms atlikti šią užduotį ir teikia gaires, dalijasi žiniomis ir užtikrina tinklaveikos galimybes judumo problemai spręsti.

Remiantis TEN-T, neseniai paskelbtame greitųjų geležinkelių plane užsibrėžtas užmojis daugelio populiarių kelionių geležinkeliu tarp sostinių ir pagrindinių miestų transporto mazgų visoje Europoje trukmę sumažinti perpus, palyginti su dabartine padėtimi. Planu siekiama iki 2040 m. sukurti gerai veikiantį ir greitesnį greitųjų geležinkelių tinklą ir skatinti įvairiarūšį vežimą pasinaudojant miestų jungtimis.

⁴⁶ Per pastaruosius du dešimtmečius oro tarša sumažėjo, todėl oro kokybė pagerėjo. 2005–2022 m. mirčių dėl taršos smulkiosiomis kietosiomis dalelėmis (KD_{2,5}) skaičius ES sumažėjo 45 proc., todėl ES priartėjo prie 2030 m. nulinės taršos veiksmų plane nustatyto 55 proc. mažinimo tikslo.

⁴⁷ COM(2021) 811 *final*.

⁴⁸ Įskaitant geresnių ir įperkamesnių transporto jungčių tarp miestų ir aplinkinių ne miesto vietovių plėtojimą.

⁴⁹ Reglamente (ES) 2023/1804 pateikta tokia apibrėžtis: miesto zona, kurioje transeuropinio transporto tinklo transporto infrastruktūros elementai, pavyzdžiui, uostai, įskaitant keleivių terminalus, oro uostai, geležinkelio stotys, logistikos centrai ir krovinių terminalai, esantys miesto zonoje arba aplink ją, yra sujungti su kitais tos infrastruktūros elementais ir su regioninio ir vietos eismo infrastruktūra.

Be to, vieni iš pagrindinių ES politikos veiksmų klausimų yra gerinti judumo mieste, būsto politikos ir teritorijų planavimo sinergiją, išnaudoti transporto inovacijų ir skaitmenizacijos, įskaitant dirbtinį intelektą, potencialą ir toliau gerinti kelių eismo saugumą miestuose⁵⁰. 2021–2030 m. ES kelių eismo saugumo politikos programoje, kurioje nustatytos pagrindinės prioritetinės sritys ir nagrinėjami pagrindiniai rizikos veiksniai, ypatingas dėmesys skiriamas pažeidžiamiesiems eismo dalyviams, pavyzdžiui, pėstiesiems, dviratininkams ir motociklininkams, kurie miestų vietovėse nukenčia labiausiai.

Pagal sanglaudos politiką teikiama didelė parama transportui – 2021–2027 m. programavimo laikotarpiu investicijoms planuojama skirti daugiau kaip 59 mlrd. EUR⁵¹. Be to, šiuo metu atliekama sanglaudos politikos laikotarpio vidurio peržiūra valstybėms narėms suteikia galimybę perskirstyti išteklius įkrovimo tinklams.

Visa pagal EGADP teikiama parama, skirta darniajam transportui ir judumui mieste, sudaro daugiau kaip 26 mlrd. EUR⁵². Remiamos investicijos apima kelias sritis, pavyzdžiui, metro ir tramvajų plėtinius, dviračių takus ir infrastruktūrą. Šiomis investicijomis akivaizdžiai didinamas miestų konkurencingumas ir patrauklumas, užtikrinant, kad jie išliktų ekonomikos augimo ir inovacijų varomąja jėga.

2.7. ES miestai ir tarptautinė aplinka

Miestai atlieka svarbų vaidmenį tarptautinio bendradarbiavimo srityje. Pasaulio prekybos aplinka iš esmės keičiasi. Didėja pasaulio ekonomikos ir geopolitinis susiskaidymas, ypač naujos protekcionistinės prekybos politikos sąlygomis. Miestai turėtų sugebėti prisitaikyti prie šių pokyčių, kad išliktų konkurencingi, ir įvairinti savo ekonomiką, pavyzdžiui, mažindami priklausomybę nuo vieno pramonės ar prekybos partnerio.

ES **tarptautinio** miestų **bendradarbiavimo** vertę pripažįsta ir plačiau, kaip priemonės tarpusavio supratimui didinti. Ji tebėra įsipareigojusi vykdyti su pasaulinėmis sistemomis suderintą miestų politiką, aktyviai prisidedama prie JT darbotvarkėje iki 2030 m. ir JT Naujojoje miestų darbotvarkėje nustatytų darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo. Ji toliau remia JT patvirtintos miesto apibrėžties, vadinamos urbanizacijos lygiu, taikymą. Dalyvaudama tokiose platformose kaip Pasaulio miestų forumas, G7 miestų plėtros ministrų susitikimai, ES gali atlikti labai svarbų vaidmenį formuojant tarptautinę miestų politiką. Tarptautinis bendradarbiavimas yra labai naudingas ES miestams. Tokios programos kaip miestų plėtros tinklo programa (URBACT) suteikia galimybę bendradarbiauti su ES šalių kandidačių, įskaitant Ukrainą, miestais, keistis žiniomis ir stiprinti gebėjimus miestų valdymo, planavimo ir bendruomenės inicijuotos plėtros srityse. Be to, pagal Tarptautinio miestų ir regionų bendradarbiavimo programą⁵³ ir Pasaulinę miestų pertvarkos misiją⁵⁴ ES miestai susiejami su partneriais Lotynų Amerikoje, Azijoje, Afrikoje ir Šiaurės Amerikoje, skatinant bendradarbiavimą bendriems uždaviniams, tokiems kaip judumas mieste, energetikos pertvarka, žiedinė ekonomika ir

⁵⁰ Vykdydama DI taikymo strategiją, Komisija pradės įgyvendinti autonominio vairavimo tikslo siekiančių miestų iniciatyvą, kad paspartintų operacinių paslaugų diegimą bendradarbiaujant su Europos paslaugų teikėjais. COM(2025) 723 *final*.

⁵¹ https://cohesiondata.ec.europa.eu/cohesion_overview/21-27.

⁵² Remiantis EGADP reglamento (Reglamentas (ES) 2021/241) VI priedu. Miesto transporto infrastruktūra, viešojo transporto riedmenys (pvz., tramvajai, metro ir autobusai) ir dviračių infrastruktūra.

⁵³ Tarptautinio miestų ir regionų bendradarbiavimo programa yra ES finansuojama programa, kurią bendrai įgyvendina Europos Komisijos Užsienio politikos priemonių tarnyba bei Regioninės ir miestų politikos generalinis direktoratas ir pagal kurią remiami bendraminčių šalių miestai ir regionai, susiduriantys su panašiais iššūkiais.

⁵⁴ Pagal iniciatyvos „Misija – inovacijos“ Miestų pertvarkos misiją remiamos daugiau kaip 100 miestų iš 45 šalių pastangos siekti neutralaus poveikio klimatui, atsparios ir į žmones orientuotos ateities.

prisitaikymas prie klimato kaitos, spręsti. Kaip pabrėžta ES ir Indijos strateginėje darbotvarkėje⁵⁵, šiuo metu ES ir Indija imasi svarbių veiksmų, kad sustiprintų bendradarbiavimą tvarios urbanizacijos srityje pagal dabartinius esamus partnerystės susitarimus, daug dėmesio skirdamos miestams. ES miestai gauna naudos iš tarptautinių iniciatyvų, pavyzdžiui, PSO vadovaujamo Pasaulinio vyresnio amžiaus žmonėms palankių miestų tinklo, padedančio gerinti vyresnio amžiaus žmonių dalyvavimą bendruomenės gyvenime ir skatinančio vyresnio amžiaus žmonių aktyvumą ir sveikatą. Pastangas skatinti tarptautinį bendradarbiavimą papildė ilgalaikės iniciatyvos, kuriomis ES išorės santykiams suteikiamas žmonių tarpusavio ryšių aspektas ir remiami bendri vietos administracijų veiksmai, pavyzdžiui, Pasaulinis merų paktas, kuriame ES lyderystė stiprina pasaulinę miestų diplomatiją ir daugiapakopį bendradarbiavimą.

Atsižvelgiant į visame pasaulyje spartėjančią urbanizaciją, skatinant daugiapakopį ir tarpvalstybinį bendradarbiavimą, be kita ko, su šalimis kandidatėmis, bus užtikrinta, kad miestai būtų ir vietos pertvarkos centrai, ir pasauliniai partneriai skatinant darnų ir įtraukų vystymąsi. ES ir jos valstybės narės teikia didelę paramą miestų plėtrai ir infrastruktūrai, bendradarbiavimui su šalių partnerių regionų ir vietos valdžios institucijomis įgyvendinant darnaus vystymosi politikos priemones pagal strategiją „Global Gateway“ ir „Europos darnaus vystymosi fondo +“ (EDVF+) programą ir siekia pagerinti jų galimybes gauti tarptautinį finansavimą. Vietos valdžios institucijos yra svarbios Kaimynystės, vystomojo ir tarptautinio bendradarbiavimo priemonės dalyvės – tai atspindėta ir strategijoje „Global Gateway“. Jos sprendžia kasdienes uždavinius vietos lygmeniu ir jų dalyvavimas yra labai svarbus siekiant suprasti aplinkybes, kuriomis įgyvendinama strategija „Global Gateway“. Be to, ilgainiui ES miestai galėtų atlikti svarbesnį vaidmenį nustatant partnerystės prioritetus tose srityse, kuriose miestams paprastai tenka didelė atsakomybė ir jie gali skatinti daugiapakopį bendradarbiavimą valdymo srityje. Atsižvelgiant į investicijų į miestų infrastruktūrą ir novatorišką miestų valdymą poreikius, šalių partnerių miestai taip pat suteikia komercinių galimybių Europos miestams ir platesniam ES subjektų ratui.

2.8. ES teisės aktų įgyvendinimas

Vietos ir regionų valdžios institucijos įgyvendina ir naudoja apytikriai 70 proc. ES teisės aktų⁵⁶, todėl jos yra pagrindiniai subjektai siekiant ES politikos tikslų⁵⁷. Kad būtų pasiekti ES tikslai ir uždaviniai, labai svarbu sudaryti sąlygas miestams veiksmingai ir efektyviai įgyvendinti ES teisės aktus. Miestai taip pat yra labai svarbūs demokratinėms sistemoms, nes yra arti žmonių ir yra tiesiogiai atsakingi už pagrindinių paslaugų teikimą. ES politika jau rengiama, glaudžiai konsultuojantis su atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais ir naudojant įvairius mechanizmus, pavyzdžiui, rengiant viešas konsultacijas, pasitelkiant ekspertų grupes ir

⁵⁵ Bendras komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai dėl naujos strateginės ES ir Indijos darbotvarkės JOIN(2025) 50 *final*.

⁵⁶ 2021 m. birželio 24 d. Europos Parlamento rezoliucija „Europos Sąjungos reglamentavimo kokybė, subsidarumas ir proporcingumas. Ataskaita dėl geresnės teisėkūros 2017, 2018 ir 2019 m.“ (2020/2262(INI)).

⁵⁷ Pavyzdžiui, apstatytos aplinkos, energetikos, pramonės, judumo, skaitmeninio junglumo, kovos su klimato kaita, nulinės taršos aplinkos, kovos su biologinės įvairovės nykimu ir žiedinės ekonomikos srityse.

atliekant teritorinius vertinimus. Europos regionų komitetas ir jo Regioninių centrų tinklas⁵⁸ taip pat suteikė vertingos iš vietos ir regionų atstovų gautos informacijos apie įgyvendinimo kliūtis. Nepaisant šių pastangų, miestai vis dar praneša apie sunkumus įgyvendinant ES taisykles. Jie dažnai praneša, kad buvo nepakankamai informuoti apie atitinkamų teisės aktų rengimą, ir pabrėžia, kad reikia įtrauktesnio ir veiksmingesnio dalyvavimo įvairiais valdymo lygmenimis, siekiant užtikrinti, kad politika būtų praktiška ir atitiktų vietos poreikius⁵⁹.

Pripažįstant miestų valdymo sudėtingumą ir susijusių kompetencijų bei subjektų įvairovę, 2016 m. pradėta įgyvendinti ES miestų darbotvarkė – tarpvyriausybinių bendradarbiavimo procesas, kuriuo siekiama geriau integruoti miestus į ES ir nacionalinės politikos formavimą ir įgyvendinimą. Ja siekiama pagerinti Europos miestų reglamentavimą, finansavimą ir dalijimąsi žiniomis. Pagal ES miestų darbotvarkę sudaryta 20 teminės partnerystės susitarimų miestams svarbių temų srityse, kuriuos įgyvendina apie 350 partnerių, atstovaujančių visiems valdymo lygmenims (įskaitant daugiau kaip 100 miestų, valstybių narių, NVO ir ES įstaigų), ir iki šiol pasiūlyta daugiau kaip 150 veiksmų. Šis novatoriškas daugiapakopio valdymo metodas pripažintas vienu iš svarbiausių ES miestų darbotvarkės laimėjimų⁶⁰. ES miestų darbotvarkė yra tarpvyriausybinių iniciatyva, suburianti visų valdymo lygmenų (vietos, regionų, nacionalinio ir ES) subjektus, o ES miestams skirta darbotvarkė padės sustiprinti ES požiūrį į tvarią miestų plėtrą, daugiausia dėmesio skiriant ES politikos prioritetų įgyvendinimo vietos lygmeniu rėmimui. ES miestams skirta darbotvarkė padės sustiprinti koordinavimą ir sinergiją su ES miestų darbotvarke, palengvindama jos veiksmų įgyvendinimą ir remdamasi jos rezultatais.

3. MIESTAI IR ES PARAMA

3.1. Dabartinė ES parama miestams

Nors miestų politika tebėra valstybių narių prerogatyva, ES, pasitelkdama daugelį savo politikos priemonių, miestams ir miestų vietovėms teikia įvairią paramą. Pagal sanglaudos politikos programas teikiama didžiausia parama teritorijų planavimui, nors taip pat teikiama papildoma parama pagal keleto sektorių politiką.

Sanglaudos politika turi stiprų miestų aspektą, o jos parama tvariai miestų plėtrai 2021–2027 m. buvo padidinta – 8 proc. išaugo ERPF asignavimai miestams, kad miestai galėtų aktyviai dalyvauti rengiant ir įgyvendinant politikos sprendimus, pritaikytus prie jų vietos iššūkių. Todėl miestai yra **tiesiogiai atsakingi už tvarios miestų plėtros strategijų rengimą bei įgyvendinimą** – šiuo tikslu pagal sanglaudos politikos programas **jie gauna daugiau kaip 24 mlrd. EUR**. Be to, **iš sanglaudos politikos fondų į miestus iš viso investuojama per 100 mlrd. EUR**⁶¹. Ši parama suteikia galimybę tiek valstybėms narėms, tiek vietos valdžios institucijoms kurti novatoriškus sprendimus, kuriais sprendžiamos aplinkos, socialinės ir ekonominės problemos.

Pavyzdžiui, Suomijos tvarios miestų plėtros strategija grindžiama valstybės ir 19 miestų pasirašytomis sutartimis, kuriomis siekiama bendro tikslo stiprinti inovacijų ekosistemas. Šiose ilgalaikėse sutartyse nustatyti bendri prioritetai skirti viešojo ir privačiojo finansavimą inovacijomis grindžiamoms, konkretiems miestams skirtoms ekosistemoms. Jomis skatinamos tikslinės investicijos, pvz., į švarių technologijų, sveikatos ir skaitmenizacijos sektorius,

⁵⁸ Europos regionų komiteto regioninių centrų tinklas.

⁵⁹ Miestai. Nauja politikos darbotvarkė. 2025 m. kvietimas teikti informaciją.

⁶⁰ ES miestų darbotvarkės vertinimo tyrimas (2019).

⁶¹ Daugiau kaip 100 mlrd. EUR suma apima per 24 mlrd. EUR dalį, kurią miestai tiesiogiai panaudoja pagal tvarios miestų plėtros strategijas.

susiejant miestų konkurencingumą su darniu vystymusi; jos yra strateginė miestų augimo programa, kurioje vietos iniciatyvos derinamos su koordinavimu nacionaliniu lygmeniu.

Italijoje tvari miestų plėtra vykdoma pagal regionines programas ir nacionalinę programą „Metro Plus Città Medie Sud 2021–2027“. Ši programa grindžiama ankstesnės programos (įgyvendintos 2014–2020 m.) sėkme, daugiausia dėmesio skiriant skaitmenizacijai, tvarumui ir socialinei įtraukčiai. Pagal jos valdymo modelį atsakomybė perduodama 14 metropolinių zonų, kurios veikia kaip tarpiniai subjektai ir prie kurių prisijungė 39 vidutinio dydžio pietuose esantys miestai kaip socialinių inovacijų projektų naudos gavėjai.

Portugalijoje įgyvendinant tvarią miestų plėtrą remiamos integruotos funkcinų vietovių strategijos ir skatinama subalansuota miestų plėtra, šiuo tikslu pasitelkiant savivaldybių bendradarbiavimą ir miesto bei kaimo ryšius. Šios strategijos yra tarpsektorinės, apimančios įvairių formų investicijas, priklausomai nuo konkrečių poreikių regionų ir vietos lygmenimis, pavyzdžiui, paramą inovacijoms ir konkurencingumui, skaitmenizacijai, energijos vartojimo efektyvumui, atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijoms, klimato politikos veiksams, tvariam atliekų tvarkymui ir vandentvarkai, biologinei įvairovei, judumui, miestų atkūrimui, kultūrai ir turizmui.

Europos miestų iniciatyva ir URBACT

Europos miestų iniciatyva ir URBACT yra dvi pavyzdinės 2021–2027 m. ES sanglaudos politikos programos priemonės, kuriomis teikiama tiesioginė parama miestams.

2021–2027 m. programavimo laikotarpiu Europos miestų iniciatyvai iš ERPF yra skirta 395 mln. EUR (einamosiomis kainomis). Ji atlieka svarbų vaidmenį remiant miestus visoje Europoje, nes pagal ją teikiami finansiniai ištekliai inovacijoms, techninei pagalbai ir keitimuisi žiniomis sprendžiant miestų problemas. Tokiu būdu Europos miestų iniciatyva padeda miestams veiksmingai užtikrinti, kad pagal ES politikos prioritetus būtų įgyvendinami vietos poreikiais grindžiami konkretūs veiksmai.

Be to, bendras programos URBACT 2021–2027 m. programavimo laikotarpio biudžetas yra 110 mln. EUR⁶² (einamosiomis kainomis), įskaitant 79,7 mln. EUR iš ERPF. Pagal ją remiami miestų strateginio miestų planavimo ir dalyvaujamojo valdymo pajėgumai, taikant specialų bendradarbiavimo tinklų metodą, grindžiamą teminiais miestų uždaviniais. Abi priemonės kartu padeda kurti nuoseklesnę ir labiau bendradarbiavimu grindžiamą miestų politikos aplinką visoje Europoje.

Sanglaudos politikos laikotarpio vidurio peržiūra ir miestai

Be to, miestams taip pat gali būti naudinga **ES sanglaudos politikos laikotarpio vidurio peržiūra**. Atliekant šią peržiūrą nustatomi nauji prioritetai ir valstybėms narėms suteikiama daug lankstumo ir paskatų, o tai taip pat gali būti naudinga miestams ir kitoms miestų valdžios institucijoms.

Pavyzdžiui, ji suteikia galimybę spręsti investicijų į **įperkama būstą** trūkumo problemą, didinant sanglaudos politikos finansavimą ir taikant specialias finansines priemones, kuriomis ES dotacijos derinamos su finansavimu. Taip pat skatinamos investicijos, kuriomis remiama **energetikos pertvarka** ir **hidrologinis atsparumas**. Miestai taip pat gali turėti naudos iš priemonių, skirtų Europos **konkurencingumui** didinti, **gynybai** stiprinti ir **rytiniams pasienio regionams** remti. Valstybės narės taip pat gali naudotis „Europos socialinio fondu +“ lėšomis,

⁶² Programa URBACT finansuojama ERPF, KVTBP „Globali Europa“ ir PNPP lėšomis, kurias papildo nacionaliniai įnašai.

kad paremtų įgūdžių civilinės parengties, gynybos pramonės ir kibernetinio saugumo srityse ugdymą.

Atliekant laikotarpio vidurio peržiūrą galima sustiprinti Europos miestų iniciatyvą, jei valstybėms narėms būtų leista šios iniciatyvos reikmėms panaudoti Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) lėšas. Be to, atlikus laikotarpio vidurio peržiūrą sukurtas Europos miestų iniciatyvos pažangumo ženklas, suteikiantis galimybę aukštos kokybės kriterijus atitinkantiems projektams, kuriems neskiriamas turimas finansavimas, gauti paramą pagal pagrindines sanglaudos politikos programas.

Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė ir miestai

Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (EGADP) iš esmės pakeitė Europos atsaką į COVID-19 pandemijos poveikį, padėjo paskatinti ekonomikos atsigavimą ir sustiprinti Europos ir jos miestų atsparumą. Iš kelių analizių⁶³ matyti, kad pagal EGADP miestams, didmiesčiams ir miestų vietovėms buvo skirta didelė parama, kuri suteikė apčiuopiamos naudos jų gyventojams ir įmonėms, visų pirma žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos srityje.

EIB parama

Europos investicijų bankas taip pat atlieka labai svarbų vaidmenį teikdamas finansines ir konsultacines paslaugas miestams visoje ES. Nuo 2021 m. jis miestams skyrė daugiau kaip 80 mlrd. EUR vertės naują finansavimą strateginėms investicijoms, pavyzdžiui, į darnųjį miesto transportą, įperkama būstą, centralizuoto šilumos tiekimo dekarbonizaciją, energijos vartojimo efektyvumą ir žiedinę ekonomiką. EIB konsultavimo tarnybos teikia specialiai pritaikytas technines ir finansines konsultavimo paslaugas, kurias remia Europos Komisija. Siekdamas remti miestus kaip itin svarbius privačiųjų investicijų katalizatorius, bankas padeda jiems rengti ir diegti finansines priemones, kuriomis ES finansavimas derinamas su privačiuoju finansavimu.

Kiti ES iniciatyvų, kuriomis remiami miestai, pavyzdžiai

Pastaraisiais metais Europos Komisija pradėjo įgyvendinti daugiau kaip 50 iniciatyvų ir priemonių, kuriomis siekiama vietos valdžios institucijoms padėti vykdyti pertvarką ir palengvinti ES politikos įgyvendinimą vietos lygmeniu. Tai, be kita ko, yra įvairios interneto platformos, skirtos miestų gebėjimams, žinioms ir galimybėms gauti finansavimą stiprinti, ir įvairios apdovanojimų bei pripažinimo sistemos tokiose srityse kaip tvarumas, inovacijos ir prieinamumas, siekiant įvertinti ir skatinti kompetenciją miestų plėtros srityje. Pagal daugumą iniciatyvų teikiama parama, konsultavimo paslaugos ir stiprinami miestų gebėjimai, kad jie galėtų aktyviai dalyvauti Europos veikloje siekiant tvarios pertvarkos.

Keliomis vykdomomis ES iniciatyvomis skatinamas ir remiamas sektorių strateginių dokumentų (pvz., planų, susitarimų ir sutarčių) rengimas, o miestai raginami prisiimti politinius įsipareigojimus, kuriais būtų vadovaujamasi pereinant prie darnesnio vystymosi. Pagrindiniai pavyzdžiai (žr. ES svetainėje [Miestų portalas. Regioninė ir miestų politika. Europos Komisija](#), kurioje pateikiama išsami apžvalga):

ES merų paktas dėl klimato ir energetikos yra plačiai pripažinta ES klimato ir energetikos politika remiama iniciatyva, visoms ES savivaldybėms suteikianti platformą ES klimato srities ir energetikos tikslams pasiekti. Jame pateikiama moksliškai pagrįsta metodinė sistema, skirta išmetamųjų teršalų kiekiui ir pažeidžiamumui vertinti ir šioms problemoms spręsti skirtiems integruotiems tvarios energetikos ir klimato srities veiksmų planams rengti. Ši sistema įgyvendinama taikant daugiapakopį požiūrį. Nacionalinės ir regioninės valdžios institucijos kliaunasi patvirtintu

⁶³ COM(2025) 637 *final*; COM(2024) 82 *final*.

formatu, kad galėtų koordinuoti klimato politikos veiksmus vietos lygmeniu ir rinkti duomenis bei informaciją, kurių reikia jų pačių politikai formuoti ir finansavimui skirti. ES merų paktas yra Visuotinio merų pakto pagrindas.

Pagal programą „Europos horizontas“ ES įgyvendina dvi ES misijas, skirtas klimato srities problemoms miestuose spręsti – **„Neutralaus poveikio klimatui ir pažangieji miestai“** ir **„Prisitaikymas prie klimato kaitos“**. Pirmojoje misijoje dalyvauja 100 ES miestų, siekiančių iki 2030 m. neutralizuoti poveikį klimatui pagal klimato besirūpinančių miestų sutartį – išsamius planus, parengtus kartu su piliečiais ir suinteresuotaisiais subjektais, apimančius energetiką, pastatus, transportą bei atliekas ir remiamus investavimo strategijomis. Šie miestai taip pat veikia kaip inovacijų centrai, kurie įkvėpia visus Europos miestus siekti tikslo iki 2050 m. užtikrinti poveikio klimatui neutralumą. Antroji misija padeda daugiau kaip 300 vietos ir regionų valdžios institucijų gauti klimato duomenis ir vykdyti mokslinį modeliavimą, kad būtų galima atlikti vietos rizikos vertinimus ir kurti novatoriškus sprendimus. Taikant šį požiūrį didinamas atsparumas, skatinamas tarpsektorinis planavimas ir užtikrinama, kad vietos lygmeniu įgyvendinami veiksmai derėtų su platesnėmis regioninėmis ir nacionalinėmis strategijomis. Abi misijos glaudžiai bendradarbiauja.

Europos kultūros sostinės yra pavyzdinė ES iniciatyva, remiama pagal programą „Kūrybiška Europa“. Pagal šią iniciatyvą kasmet nominuojamas vienas ar keli miestai, kuriuose visus metus bus atiduodama duoklė kultūros vaidmeniui, siekiant atkreipti dėmesį į Europos kultūros įvairovę, puoselėti mūsų bendrystę ir skatinti ilgalaikį kultūrinį, socialinį ir ekonominį vystymąsi.

Tai, kad yra daug įvairių ES iniciatyvų, kuriomis remiami miestai, reiškia, kad ES laiko miestų klausimus svarbiais. Tačiau kartu **dėl turimų priemonių gausos miestams pasirinkti jiems tinkamas galimybes dažnai yra sunku**. Kai kurios priemonės iš dalies sutampa su kitomis teminėmis sritimis, kurioms skiriamas didelis dėmesys (pvz., klimato, energetikos ir aplinkos), todėl jomis užtikrinama natūrali sinergija, o kitos teminės sritys (pvz., lygių galimybių ir socialinės įtraukties) tebėra aprėpiamos menkliau. Dėl ES iniciatyvų ir priemonių susiskaidymo ir skirtingų paraiškų teikimo ir vertinimo procedūrų, taip pat dėl įvairių veiksmų planų ir ataskaitų teikimo reikalavimų miestams tenka našta. Be to, teikiant paramą inovacinių sprendimų bandomiesiems projektams kartu turi būti dedamos pastangos sudaryti palankesnes sąlygas platesnio masto įgyvendinimui, atkartojimui ir susijusiai techninei pagalbai. Dėl šio **susiskaidymo sunkumų kyla visų pirma mažiems ir vidutiniams miestams**, nes jie turi mažiau išteklių ir mažiau administracinių gebėjimų dalyvauti ES iniciatyvose ir projektu plėtroje.

3.2. Tolesnės paramos miestams poreikis

Miestai turi suderinti įvairius sektorių politikos tikslus ir įsipareigojimus, pabrėždami integruotų metodų poreikį.

Norint įveikti šiuos iššūkius, miestams, ypač mažiems ir vidutiniams, reikia turėti administracinių gebėjimų ir galimybę įgyti patirties ir žinių. Miestams gali būti naudinga, jei būtų teikiama **pritaikyta techninė pagalba**, kuria siekiama padėti rengti ir įgyvendinti strategijas, strateginių investicijų finansinę struktūrą, sektorių dialogą, procedūras, metodikas ir reformas, taip pat rengti ir vykdyti konkrečius investicinius projektus ir viešųjų pirkimų veiksmus.

ES miestai ir miestų vietovės susiduria su **finansiniais suvaržymais** ir patiria spaudimą riboti grynųjų išlaidų didėjimą. Be to, jiems reikia vis daugiau lėšų politikos prioritetams įgyvendinti.

Siekdami spręsti šias problemas, jie nurodo šiuos poreikius⁶⁴: i) ES finansavimo srautų prieinamumo ir supaprastinimo, ii) kriterijų suderinimo ir iii) perėjimo nuo projektams grindžiamo finansavimo prie portfelio ir integruotų finansavimo metodų vykdant ilgalaikį strateginį planavimą. Novatoriški finansavimo modeliai, kuriuos įgyvendinant dalyvauja privatusis ir viešasis sektoriai, padeda sutelkti papildomas investicijas ir kuo labiau sumažinti riziką. Miestai pabrėžė ES paramos priemonių ir priemonių, kuriomis laikomasi **sisteminio požiūrio į strategijas ir finansavimą, (pavyzdžiui, integruotų teritorinių investicijų pagal sanglaudos politiką)**, naudą. Daugiasektoriniai miestų investicijų planai, kuriais skatinama esminė struktūrinė pertvarka ir sujungiami visi investicijų poreikiai pagal bendrą planą.

Ateityje miestai bus skatinami taikyti integruotus „misijos“ metodus, kai įvairios problemos, pavyzdžiui, susijusios su būstu, transportu, energetika, klimatu ir aplinka, sprendžiamos kartu, laikantis dekarbonizacijos ir platesnių aplinkos tvarumo, įtraukties ir gyvenimo kokybės tikslų ir stiprinant saugumą, saugą ir bendrą atsparumą. Metodas turėtų būti įtraukus. Integruotas požiūris, kurio laikomasi Merų pakte, galėtų būti atspirties taškas visų dydžių miestams, kuriame miestų suinteresuotieji subjektai susiejami jiems prisiimant bendrą politinį įsipareigojimą.

Miestų patirtis parodė, kad **naudinga derinti ES dotacijas su tokių finansų įstaigų** kaip Europos investicijų bankas, Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas, Europos Tarybos plėtros bankas ir nacionaliniai skatinamojo finansavimo bankai **finansavimu**, taip pat naudoti finansines priemones apyvartiniams fondams steigti. Tai ypač aktualu atsižvelgiant į tai, kad miestų poreikiai didėja, prioritetų yra daug, o viešieji ištekliai yra riboti. Kad patenkintų savo didelius investicijų poreikius, miestai turėtų plačiau taikyti novatoriškus finansavimo mechanizmus ir viešojo bei privačiojo sektorių partnerystę. Miestams reikia tolesnės paramos, kad jie galėtų stiprinti savo finansų inžinerijos pajėgumus bei ekspertines žinias ir optimizuoti savo gebėjimą gauti papildomų pajamų, visų pirma gerinant turto valdymą. Galiausiai miestų susiejimas su privačiais investuotojais yra sėkmės veiksnys, todėl miestams reikia konsultacinės paramos ir lengvesnės prieigos prie finansų įstaigų. Šiuo tikslu Pažangiųjų miestų platformos metodas⁶⁵ ir Neutralaus poveikio klimatui ir pažangiųjų miestų misijos Klimatu besirūpinančios sostinės centras⁶⁶ kartu su pirmiau minėta papildoma EIB teikiama parama yra modeliai, kuriuos reikia plėtoti.

Remiant miestus, labai svarbu užtikrinti politikos nuoseklumą ir suderinti tikslus, metodikas ir finansavimą įvairiais valdžios lygmenimis. Pagal kelias esamas ES iniciatyvas teikiant paramą taikomos bendros metodinės sistemos⁶⁷, kuriomis galėtų būti pagrįstas ES paramos miestams teikimas ateityje.

Siekiant veiksmingiau remti miestus, **reikalinga visapusiška paramos struktūra**, kuri padėtų jiems vykdyti strateginį planavimą, stiprinti gebėjimus ir kaupti žinias, taip pat įgyvendinti politiką, kuri padėtų spręsti įvairias problemas. Kuriant tokią struktūrą **būtina laipsniškai konsoliduoti esamas ES iniciatyvas ir paramos priemones**, kartu skatinant aiškesnę komunikaciją ir koordinavimą įvairiose politikos srityse.

⁶⁴ *The impact of EU climate and energy initiatives on cities' climate transition*, European Committee of the Regions, 2023, <https://data.europa.eu/doi/10.2863/428101>.

⁶⁵ **Pažangiųjų miestų platforma**.

⁶⁶ 2024 m. EIB pateikė 2 mlrd. EUR skolinimo paketą Miestų misijos įgyvendinimui.

⁶⁷ Pavyzdžiui, sanglaudos politikos tvarios miestų plėtros strategijos ir metodinės sistemos, parengtos pagal Merų paketą ir Miestų ir prisitaikymo misijas, tvaraus judumo mieste planai, taip pat Žaliojo miesto susitarimas.

4. VIZIJA IR TOLESNI VEIKSMAI

4.1. Vizija – sėkmingai besivystantys, tinkami gyventi, klestintys ir įtraukūs miestai

Miestai visoje Europoje yra tinkami gyventi, klestintys ir įtraukūs. Juose užtikrinamas aukšto lygio skaitmeninis junglumas ir galimybės visų kartų žmonėms (atsižvelgiant į demografinius pokyčius) ir įmonėms klestėti, taip skatinant konkurencingumą, inovacijas ir augimą.

Klestintiems miestams gyvybiškai svarbu užtikrinti kokybiškas darbo vietas ir įperkama, tvarų ir deramos kokybės būstą visiems, taip pat lygias ir lengvas galimybes naudotis paslaugomis. Naujojo europinio bauhauzo principai ir vertybės yra įtraukti į įtraukią, tvarią ir kokybišką pastatų ir miestų aplinkos pertvarką visoje Europoje.

Visos Europos miestuose yra galimybių įgyti kokybišką išsilavinimą ir tobulinti įgūdžius, taip pat remti talentų pritraukimą ir migrantų integraciją. Miestų, kaip tvaraus turizmo vietovių, kurios pasižymi gyvybinga kultūrinė veikla, patrauklumas, kartu išsaugant kultūros paveldą, yra labai svarbus jų klestėjimui.

Sauga, saugumas, įtraukumas ir pagarba pagrindinėms teisėms yra gyvybiškai svarbūs visos Europos miestams. Pažangūs, tvarūs ir įperkami miestai, teikiantys įtraukaus judumo sprendimus, padeda gerinti žmonių gyvenimo kokybę. Skatinama papildoma sąveika su netoliese esančiomis kaimo vietovėmis, taip sukuriant subalansuotą miesto ir kaimo vietovių santykį.

Energijos vartojimo efektyvumas, vietoje gaminama atsinaujinančiųjų išteklių energija, geresnės natūralios ekosistemos ir pažanga siekiant poveikio klimatui neutralumo skatina sveiką gyvenamąją aplinką ir didina atsparumą klimato kaitos poveikiui, apsaugant miestų ekonomiką ir žmonių gerovę.

Labai svarbu skatinti pilietinį aktyvumą ir demokratinį dalyvavimą miestų lygmeniu, kuriuo piliečiai dažnai aktyviausiai bendrauja su valdžios institucijomis⁶⁸. Formuojant politiką remiamasi aktualiais naujausiais duomenimis ir pasiekama prie vietos poreikių pritaikytų rezultatų, dėl kurių viešai konsultuojamasi ir kuriems pritariama. Sprendimai yra suderinti su platesniais ES tikslais ir iniciatyvomis, pavyzdžiui, Konkurencingumo kelrodžiu, Naująja Leipzigerio chartija, taip pat tarptautinėmis sistemomis, pavyzdžiui, Jungtinių Tautų darbotvarke iki 2030 m. ir JT Naująja miestų darbotvarke.

ES miestų darbotvarkė atlieka labai svarbų vaidmenį sudarant palankesnes sąlygas šiai vizijai, teikiant paramą ir įgalinant miestus įgyvendinti integruotus, konkrečioms vietovėms pritaikytus sprendimus, kad jie toliau vystytųsi kaip klestinčios, dinamiškos ir visiems tinkamos gyventi erdvės.

4.2. Tolesni veiksmai

4.2.1. Nuolatinis dialogas. Miestai yra pagrindiniai partneriai formuojant ES politiką

⁶⁸ Komisijos pristatytu Europos demokratijos skydu skatinamas piliečių įsitraukimas ir demokratinis dalyvavimas visais lygmenimis.

Glaudus įvairių valdymo lygmenų ir įvairių politikos sektorių bendradarbiavimas yra labai svarbus siekiant tinkamiau įgyvendinti ES prioritetus vietos lygmeniu ir integruoti miestų aspektus į ES politikos ir taisyklių rengimą ir įgyvendinimą. Šiuo tikslu Europos Komisija remsis esama geriausia praktika ir naudosis priemonėmis bei metodais, išdėstytais jos komunikate dėl supaprastinimo⁶⁹, kuriuo siekiama supaprastinti ES teisės aktus, sumažinti administracinę naštą ir padidinti politikos įgyvendinimo veiksmingumą. Komisija ir toliau glaudžiai bendradarbiaus su miestais, palaikydama nuolatinį dialogą ir įgyvendindama konkrečias iniciatyvas.

- ***Aukšto lygio politinis dialogas***

Nuo 2026 m. Komisija, remdamasi 2025 m. birželio mėn. už sanglaudą ir reformas atsakingo vykdomojo pirmininko pavaduotojo surengtu dialogu su miestais dėl įgyvendinimo, pradės reguliary dialogą su miestais. **Kasmet bus organizuojamas aukšto lygio politinis dialogas** su Komisija, kad vietos vadovai (ir, kai aktualu, kitos viešosios ir privačiosios finansų įstaigos bei verslo atstovai), turintys praktinės patirties, galėtų pateikti informacijos politinėms diskusijoms. Šis tiesioginis ryšys padės nustatyti kliūtis ir iššūkius konkrečiose politikos srityse, atskleisti supaprastinimo bei suderinimo galimybes ir teikti informaciją apie būtinus ES politikos pakeitimus, taip pat rekomendacijas dėl tikslinės paramos.

- ***Techninio lygmens dialogas***

Papildant diskusijas politiniu lygmeniu, taip pat bus reguliariai rengiamos **tikslinės konsultacijos techniniu lygmeniu** su miestų specialistais ir dalyvaujant atitinkamoms Komisijos tarnyboms, siekiant nustatyti gerąją praktiką ir galimybes visose teminėse politikos srityse, kad būtų sumažinta administracinė našta. Šio proceso pagrindas bus paprastinimo veikla. Tikslinės konsultacijos suteikia galimybę aptarti, kaip patobulinti visais lygmenimis atliekamo teritorinio vertinimo priemones, ir bendradarbiauti su miestais ir kitomis miestų vietovėmis rengiant ir įgyvendinant nacionalinius ir ES teisės aktus.

- ***Nuolatinis dialogas su Europos regionų komitetu ir Europos Parlamentu***

Šiuos posėdžius papildys diskusijos, rengiamos kitais techniniais formatais, **nuolatinis dialogas su Europos regionų komitetu ir Europos Parlamentu**, už ES reikalus atsakingų vietos tarybų narių tinklo surinkta informacija, viešų konsultacijų rezultatai, teritoriniai vertinimai, žinių kapitalizacijos veikla, atitinkamos organizacijos ir tarpvyriausybinės bendradarbiavimo struktūros, įskaitant ES partnerystei skirtą miestų darbotvarkę. Pagal ES miestų darbotvarkę atliktas darbas bus svarbus indėlis į abiejų rūšių dialogą; visų pirma tai veiksmai, kuriais siekiama tobulinti teisės aktus ir įgyvendinimo procesus.

- ***Miestų forumas***

Be to, toliau reguliariai vyks **Miestų forumas**, kuriame bus rengiami praktiniai seminarai ir politinės diskusijos ir sudaromos sąlygos dalytis sprendimais, žiniomis ir galimybėmis miestų suinteresuotųjų subjektų ir politikos formuotojų labui.

- ***Europos miestų padėties ataskaita***

Be to, Komisija reguliariai rengs **Europos miestų padėties ataskaitą**. Ataskaita bus remiamas labiau įrodymais grindžiamas miestų politikos formavimas ES. Kita ataskaita bus paskelbta 2026 m.

Integraciniai valdymo procesai, pavyzdžiui, pirmiau pasiūlytas nuolatinis Komisijos ir miestų dialogas, turėtų vykti ne tik ES lygmeniu, bet ir valstybėse narėse, palaikant tvirtą struktūrinį

⁶⁹ COM(2025) 47 final.

dialogą su miestais dėl visų sričių pagrindinių nacionalinės ir ES teisės aktų tiek parengiamuoju, tiek įgyvendinimo etapais. Tokio struktūrinio daugiapakopio dialogo ir partnerystės taip pat reikia planuojant investicijas; tai yra vienas iš pagrindinių aspektų rengiant ir įgyvendinant 2028–2034 m. programavimo laikotarpio nacionalinius ir regioninius partnerystės planus⁷⁰.

4.2.2. Supaprastinimas ir gebėjimų stiprinimas

Miestų galimybių naudotis ES paramos priemonėmis konsolidavimas ir supaprastinimas yra nuolatinis procesas, kuris bus tęsiamas kitos daugiametės finansinės programos laikotarpiu. Bus toliau dedamos supaprastinimo ir racionalizavimo pastangos siekiant konsoliduoti paramos pasiūlą, suderinti apdovanojimus ir prizus, taip pat tinkamumo finansuoti ir ataskaitų teikimo sąlygas.

- ES miestų portalas

Komisija žengė pirmą žingsnį ir šiandien sukūrė **ES miestų portalą**. Portalas padės supaprastinti miestų prieigą prie visos šiuo metu jiems teikiamos ES paramos. Tai bus komunikacijos priemonė ir erdvė, kurioje suinteresuotieji subjektai galės rasti informacijos ir bendrauti apie miestų plėtrai svarbią veiklą, renginius, naujienas, politikos pokyčius ir galimybes. Jame bus apžvelgiamos įvairios ES iniciatyvos, kuriomis remiami miestai, ir pateikiama informacija apie jas (priklausomai nuo teminių sričių, rengimo ir įgyvendinimo ciklo ir kt.), o naudotojai bus nukreipiami į atitinkamą vietą, kurioje pateikiama išsami informacija.

Vėliau, kitos daugiametės finansinės programos laikotarpiu, portalas taps svarbiu Miestų platformos elementu ir bus toliau naudojamas komunikacijos ir informavimo tikslais. Portalas bus plėtojamas, kad padėtų siekti Miestų platformos tikslo konsoliduoti informaciją apie paramą miestams naujoje supaprastintoje aplinkoje ir palengvinti prieigą prie jos, įskaitant, kai aktualu, dirbtinio intelekto naudojimą.

- Europos miestų iniciatyva

Įgyvendinant Europos miestų iniciatyvą bus įsteigta **pagalbos miestams tarnyba**. Be Miestų portale pateikiamos paieškos priemonės, pagalbos tarnyba padės miestams nustatyti paramos miestams priemones pagal įvairias ES iniciatyvas ir susijusias finansavimo galimybes.

4-asis kvietimas teikti paraiškas dėl inovacinių veiksmų pagal Europos miestų iniciatyvą bus paskelbtas 2026 m. pradžioje. Daugiausia dėmesio bus skiriama mažesnio masto bandomųjų projektų, kuriais siekiama išbandyti novatoriškus miestų problemų sprendimus, rėmimui. Nors konkurse galės dalyvauti visų dydžių miestai, jis visų pirma bus skirtas mažiems ir vidutiniams miestams, turintiems ribotus inovacinius pajėgumus. Bus laikomasi principo „iš apačios į viršų“, kad miestų valdžios institucijos galėtų teikti pasiūlymus dėl bet kurios teminės srities, suderintos su miestams skirtos ES darbotvarkės temomis.

- ES miestų platforma

Komisija siūlo pagal kitą daugiametę finansinę programą sukurti **bendrą ES miestų platformą** (žr. 3 diagramą), kurioje būtų sutelkta įvairių formų parama, pavyzdžiui,

⁷⁰ Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo įsteigiamas 2028–2034 m. Europos ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos, žemės ūkio ir kaimo, žuvininkystės ir jūrų reikalų, gerovės ir saugumo fondas ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2023/955 ir Reglamentas (ES, Euratomas) 2024/2509, 22 ir 24 konstatuojamosios dalys.

finansavimo priemonės, techninė pagalba, žinių ištekliai ir skaitmeninės priemonės, kad būtų suteikta supaprastinta prieiga prie ES išteklių, be kita ko, iš ES priemonės.

Platforma bus vieta, kurioje visų dydžių miestai galės bendradarbiauti tarpusavyje ir ES lygmeniu. Visų pirma platforma bus sukurta taip, kad teiktų paramą per visą gyvavimo ciklą – nuo poreikių analizės, naudojant naujausius turimus duomenis ir priemones, iki gebėjimų stiprinimo, bendradarbiaujant ir mokantis vieniems iš kitų, ir techninės pagalbos strateginio planavimo ir projektų rengimo etapais. Ši išimtinai miestams skirta apžvalga papildys kitoje daugiametėje finansinėje programoje siūlomas priemones, kad paramos gavėjams būtų lengviau gauti ES lėšų. Šiuo atžvilgiu bendrieji vartai⁷¹ taps bendru prieigos prie konsoliduotos informacijos apie projektų rengėjų finansavimo galimybes punktu.

Remdamasi vertinga patirtimi ir daugelyje miestų įdiegtomis sistemomis, platforma remis miestus ir sudarys palankesnes sąlygas gauti lankstų finansavimą, remiantis integruotais miestų plėtros planais, pavyzdžiui, sanglaudos politikos tvarios miestų plėtros strategijomis, ES neutralaus poveikio klimatui ir pažangiųjų miestų misijos klimatu besirūpinančio miesto sutartimis, tvarios energetikos ir klimato srities veiksmų planais, tvaraus judumo mieste planais, aplinkos apsaugos sistemomis⁷² ir prisitaikymo planais.

Miestai galės gauti paramą ne tik konkrečiose politikos srityse, bet ir veiklos problemoms, su kuriomis jie susiduria, spręsti. Platforma apims tęstines iniciatyvas ir naujos paramos galimybes, skirtas nustatytoms spragoms pašalinti. Ja visų pirma bus siekiama sudaryti palankesnes sąlygas mažiems ir vidutiniams miestams gauti paramą ir išlikti lankstiems sprendžiant kylančias naujas problemas.

Platformoje bus teikiama ir organizuojama konsoliduota įvairių rūšių parama, kurią Europos Komisija teikia miestams. Tai yra politikos veiksmų ir bendradarbiavimo su miestais struktūra. Ją sudarys kelios iniciatyvos ir paramos srautai, integruoti visapusiškai, supaprastintai ir paramos gavėjams prieinamu būdu, užtikrinant tikrą supaprastinimą ir Europos pridėtinę vertę, o kartu palengvinant bendradarbiavimą daugiapakopio valdymo srityje siekiant tvarios ir integruotos miestų plėtros.

⁷¹ COM(2025) 545 *final*.

⁷² Pavyzdžiui, Žaliojo miesto susitarimas yra politinis judėjimas, kuriame dalyvaujantys merai įsipareigoja iki 2030 m. siekti plataus užmojo aplinkosaugos tikslų tokiose srityse kaip oro ir vandens kokybė, gamta ir biologinė įvairovė, atliekų tvarkymas ir triukšmo mažinimas. Juo siekiama gerinti gyvenimo mieste kokybę, remti Europos žaliąjį kursą ir paspartinti aplinkos teisės aktų įgyvendinimą vietos lygmeniu.

ES MIESTŲ PLATFORMA

3 diagrama. Vaizdinis ES miestų platformos pristatymas.

Platforma padės miestams gauti paramos pasiūlymą, kuris būtų tinkamiausias atsižvelgiant į jų poreikius, ir suteiks galimybių, kuriomis miestai galės pasinaudoti. Paramos galimybės apims įvairias toliau nurodytas politikos sritis ir įvairių rūšių paramą.

a) *Gebėjimų stiprinimas ir žinių kaupimas, strateginis planavimas ir tinklaveika*

- Parama metodinėms sistemoms ir strateginio planavimo priemonėms, įskaitant integruotus misijos metodus, ir supaprastintai stebėsenai bei ataskaitų teikimui;
- parama administraciniais gebėjimams stiprinti ir su strategijų bei politikos įgyvendinimu susijusiems veiklos uždaviniams spręsti;
- tarpusavio mokymosi ir bendradarbiavimo galimybės ir palankesnių sąlygų žinių perdavimui sudarymas;
- parama viešiesiems pirkimams, pavyzdžiui, platforma gali palengvinti miestų bendradarbiavimą per bendradarbiaujamąsias viešųjų pirkimų sistemas, padedant Europos Komisijai;
- parama pramonės ir miestų dialogui skatinti;
- informacija apie atitinkamas nacionalines, dvišales ir daugiašales iniciatyvas, padedančias miestams nustatyti sinergiją, semtis įkvėpimo iš kitų pavyzdžių ir praktikos naudojant ES priemones ir kitų valdymo lygmenų paramą.

b) *Parama novatoriškiems projektams*

- Parama miestams, kad jie galėtų rengti ir įgyvendinti novatoriškus projektus, bus teikiama panašiai kaip ir pagal 2021–2027 m. Europos miestų iniciatyvą. Pagal Europos miestų iniciatyvą miestai tiesiogiai gauna finansinius išteklius, skirtus jų novatoriškiems projektams, kuriuos įgyvendinant sprendžiamos ES aktualios miestų problemos, ir sukurta daug lanksčių novatoriškų sprendimų Europos miestuose.

c) *Konsultacinė parama finansavimo ir finansų srityje*

Finansavimo, finansų ir konsultacinės paramos linija bus platformos dalis, skirta struktūrizuoti informacijai, konsultavimo paslaugoms ir techninei pagalbai teikti, siekiant geriau padėti miestams gauti finansavimą. Pagal šią liniją teikiant ekspertines žinias ir techninę paramą miestams bus padedama gauti finansavimą ir derinti įvairius finansavimo šaltinius, visų pirma ES finansavimą pagal nacionalinius ir regioninius partnerystės planus ir kitas ES priemones, taip pat finansavimą iš kitų šaltinių, pavyzdžiui, iš Europos investicijų banko, ir privatų finansavimą.

Komisija siekia remti šią pertvarką – miestams suteikiamos nuoseklios sistemos bei bendros priemonės ir užtikrinama ilgalaikė partnerystė. Tai apims nuolatinę paramą miestams, pradedant planavimo etapu ir baigiant galimybe gauti finansavimą sprendimams diegti. Platforma padės miestams plėtoti investicijų portfelius, kuriems suteikiamas kokybės ženklas, ir taip sudarys palankesnes sąlygas miestams gauti ES finansavimą.

d) Duomenų ir priemonių saugykla

Svarbi funkcija, kurią Miestų platforma turės atlikti – konsoliduoti turimus duomenis ir padaryti juos prieinamus miestams ir miestų vietovėms, suteikiant nuolatinę įrodymų bazę miestų politikos formavimui kartu su reguliariai teikiama Europos miestų padėties ataskaita, kurią turi parengti Komisija. Siekiant užtikrinti duomenų sąveikumą, taigi ir platų jų prieinamumą bei tinkamumą naudoti, bus taikomi esami standartai ir specifikacijos⁷³. Platforma palengvins ataskaitų ir duomenų teikimą. Be to, Komisija apsvarstys, kaip pagerinti ataskaitų teikimo sinchronizavimą ir ataskaitų teikimo reikalavimų suderinimą. Platformoje taip pat bus nustatyti bendri rodikliai, pagal kuriuos remiantis esamomis stebėsenos sistemomis bus vertinamas miestų politikos poveikis įvairioms teminėms sritims.

e) Parama nuolatiniam dialogui

Miestų platforma remis nuolatinį dialogą, organizuojamą tiek aukštu politiniu, tiek techniniu lygmenimis (žr. 4.2.1 punktą). Pasitelkiant šią platformą bus sukurti dalyvavimo mechanizmai, kad miestai galėtų prisidėti prie politikos iniciatyvų rengimo. Tai apima sąveiką su tarpvyriausybiniomis struktūromis, pavyzdžiui, ES miestų darbotvarke, kitais ES ir tarptautiniais miestų tinklais, įskaitant teminius tinklus, taip pat nacionalinėmis ir regioninėmis tarpininkavimo organizacijomis.

4.2.3. ES lėšos siūlomoje 2028–2034 m. daugiametėje finansinėje programoje

2025 m. liepos 16 d. Europos Komisija pateikė pasiūlymą dėl 2028–2034 m. daugiametės finansinės programos (DFP). Jame pateiktas siūlomas plataus užmojo ilgalaikis biudžetas, kuris yra paprastesnis, lankstesnis ir strategiškesnis.

Pagal nacionalinius ir regioninius partnerystės planus valstybių narių ir regionų įgyvendinamos ES fondų programos bus sujungtos į nuoseklų ir pritaikytą planavimo procesą, visiškai suderintą su bendrais Sąjungos prioritetais, visų pirma ekonominių, socialinių ir teritorinių skirtumų mažinimu. Jais bus suteikta daugiau lankstumo prisitaikyti prie regioninių ir vietos poreikių, atsižvelgiant, pavyzdžiui, į skirtingus teritorijų tipus, pavyzdžiui, kaimo ir miesto vietoves, o taip pat bus supaprastintos valstybėms narėms ir regionams taikomos taisyklės.

Rengiant planus bus vadovaujama **partnerystės** ir **daugiapakopio valdymo** principais, kaip šiuo metu daroma sanglaudos politikos srityje. Visų pirma kiekviena valstybė narė, atsižvelgdama į savo konstitucines struktūras ir tradicijas, turės **parengti ir įgyvendinti savo**

⁷³ [SEMIC paramos centras](#) | [Sąveikiosios Europos portalas](#).

planą bendradarbiaudama pagal partnerystės principus su regionų ir vietos valdžios institucijomis.

Nacionalinės ir regioninės partnerystės planuose sprendamos miestų teritorijoms kylančias problemas, valstybės narės turėtų miestams ir kitoms miestų valdžios institucijoms suteikti galimybių rengti reformų ir investicijų programas, pritaikytas prie jų konkrečių poreikių.

Programuojant nuosekliai su ES politikos sistema suderintus vietos ir regionų lygmeniu integruotus finansavimo metodus taip pat galėtų būti įtrauktos būtinos **reformos subnacionaliniu lygmeniu**, padedančios tiek kuo labiau padidinti fondų poveikį, tiek šalinti reguliavimo ar kitas kliūtis.

Be to, valstybių narių planais, kurie yra jų teritorinio vystymosi dalis, turės būti veiksmingai remiamos teritorinio ir vietos bendradarbiavimo iniciatyvos, įskaitant **integruotas miestų plėtros strategijas**.

Dabartiniu 2021–2027 m. programavimo laikotarpiu pagal sanglaudos politiką jau teikiama didelė parama miestų plėtros strategijoms. Kad galėtų spręsti įvairias tarpusavyje susijusias problemas, su kuriomis miestai šiandien susiduria, miestai turi stiprinti savo gebėjimus imtis veiksmų pasitelkdami veiklos priemones, reguliavimo paramą ir finansavimą. **Todėl ES valstybės narės ir regionai raginami skirti daugiau išteklių savo miestų strategijoms, be kita ko, per savo nacionalinius ir regioninius partnerystės planus, o kartu atsižvelgti į miestų ypatumus.**

Be to, **ES priemonė**, kuri bus glaudžiai susieta su nacionalinės ir regioninės partnerystės planais⁷⁴, taip pat padės miestų valdžios institucijoms rengti novatoriškus projektus, stiprinti gebėjimus ir sukurti aplinką, kurioje bus galima dalytis praktine patirtimi tvarios miestų plėtros srityje.

Europos konkurencingumo fondas galėtų būti naudingas miestams, pavyzdžiui, pagal perėjimo prie švarios energijos ir pramonės dekarbonizacijos liniją. Šia linija siekiama remti veiklą, susijusią su švarios energijos diegimu, dekarbonizacijos sprendimais ir sistemos pertvarka. Pagal ją taip pat gali būti finansuojami į judumą orientuoti projektai ir darnus turizmas miestuose. Be to, atsparumo ir saugumo, gynybos ir kosmoso linija gali padėti miestams stiprinti savo parengtį, apsaugoti ypatingos svarbos infrastruktūrą, stiprinti gynybą bei saugumą ir veiksmingai naudoti kosmoso technologijas stebėsenos, junglumo ir reagavimo į ekstremaliąsias situacijas tikslais.

Europos miestai, kurie atlieka labai svarbų vaidmenį didinant regionų konkurencingumą, kartu su nacionalinėmis vyriausybėmis ir ES institucijomis gali padėti rengti konkurencingumo strategijas ir nustatyti jų prioritetus, taip pat prisidėti prie bendrų **konkurencingumo kelrodžio** tikslų, užtikrindami, kad strategijos būtų pritaikytos prie vietos aplinkybių ir kad kartu būtų siekiama platesnių ES tikslų.

Be to, miestai ir kitos miestų valdžios institucijos gali turėti galimybę naudotis kitomis ES programomis savo uždaviniams spręsti, įskaitant **programą „Europos horizontas“**, kuri, kaip paaiškėjo, yra gerai pritaikyta inovacijų ir mokslinių tyrimų veiklai.

Komisija ragina valstybes nares skatinti **naujojo europinio bauhauzo** vertybių ir principų integravimą į platesnio masto ES, nacionalines, regionines ir vietos plėtros iniciatyvas ir programas, susijusias su pastatų ir rajonų atkūrimu, įskaitant įperkamo būsto teikimą, kad būtų stiprinamos įtraukios ir bendruomenės inicijuotos investicijos.

⁷⁴ Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo įsteigiamas 2028–2034 m. Europos klestėjimo ir saugumo fondas ekonominės, teritorinės ir socialinės sanglaudos, žemės ūkio ir kaimo plėtros bei žuvininkystės ir jūrų reikalams ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2023/955 ir Reglamentas (ES, Euratomas) 2024/2509, (SWD(2025) 565 *final*), XV priedas.

Pagal programą „**Globali Europa**“ galėtų būti remiamas tarptautinis bendradarbiavimas įgyvendinant ES miestų plėtros politikos prioritetus, visų pirma su ES šalimis kandidatėmis, sudarant sąlygas perduoti žinias, stiprinti gebėjimus miestų valdymo, planavimo ir bendruomenės inicijuotos plėtros srityse.

5. IŠVADOS

Miestai yra labai svarbūs Europos Sąjungos ateičiai. Tai vietos, kuriose kyla daugiausiai Europai aktualių iššūkių ir kuriose gali būti kuriami ir plečiami pažangiausių sprendimų inkubatoriai visose Europos teritorijose. Miestai vienu metu susiduria su įvairiais iššūkiais, kuriems įveikti reikia integruotų sprendimų. Visų dydžių miestai, kaip tvaraus augimo varomoji jėga, skatina pažangą ne tik savo teritorijoje, bet ir aplinkinėse vietovėse, įskaitant kaimo vietoves. Be to, juose įgyvendinama didžioji dalis ES politikos priemonių ir teisės aktų. Konkurencingesnės, prieinamesnės, įtraukesnės, atsparesnės ir darnesnės Europos, kuri įgyvendina teisingą ir plataus užmojo žaliąją ir skaitmeninę pertvarką, sėkmė yra tiesiogiai susijusi su miestų sėkme.

Pristatydama šią ES miestų darbotvarkę, Komisija pateikia savo viziją ir politikos atsaką, kad padėtų klestintiems miestams įveikti šiandienos ir rytdienos iššūkius.

Kadangi miestai prisideda prie ES prioritetų įgyvendinimo vietos lygmeniu, Komisija yra įsipareigojusi stiprinti bendradarbiavimą su miestais, atsižvelgti į jų patirtį ir užtikrinti, kad ES politika ir teisės aktai turėtų nuoseklų ir teigiamą poveikį vietoje. Šiuo tikslu Komisija yra įsipareigojusi užtikrinti, kad miestai būtų prasmingai įtraukti į ES politikos formavimą ir įgyvendinimą, laikantis sanglaudos politikos partnerystės ir daugiapakopio valdymo principų, kurie tebėra pagrindiniai Komisijos pasiūlymo dėl kitos daugiametės finansinės programos elementai.

Be to, kadangi miestai gali sudaryti palankesnes sąlygas diegti novatoriškus sprendimus visose ES valstybėse narėse, labai svarbu jiems suteikti reikiamą finansavimą, stiprinti pajėgumus ir gerinti žinias, taip pat sukurti mainų bendruomenę, kad būtų paspartintas politikos mokymasis ir įgyvendinimas. Komisija siekia supaprastinti ir racionalizuoti miestams ir kitoms miesto vietovėms teikiamą paramą. Šiandien pradėjusioje veikti Miestų portale ir būsimoje Miestų platformoje teikiama Komisijos techninė pagalba padės patenkinti miestų poreikius ir jiems suteikti galimybių, atsižvelgiant į jų specifinę padėtį, konkrečius iššūkius ir funkcines vietoves, taikant specialiai pritaikytus sprendimus ir skatinant bendradarbiavimą bei keitimąsi žiniomis.

Valstybės narės raginamos tiek dabartiniu laikotarpiu, tiek laikotarpiu po 2027 m. visapusiškai naudotis sanglaudos politikos fondais ir kitomis priemonėmis miestų plėtrai remti. Komisija kviečia visus suinteresuotuosius subjektus prisidėti prie šios naujos ES miestų partnerystės ir integruotai bei įtraukiai stebės ES miestų darbotvarkės įgyvendinimą.

1 PRIEDAS. PAVYZDINIAI ES MIESTŲ DARBOTVARKĖS VEIKSMAI

Toliau pateiktame sąraše nurodyti veiksmai, kurių Komisija imsis ES miestų darbotvarkei įgyvendinti.

Nr.	Veiksmas	Tvarkaraštis
NUOLATINIS DIALOGAS		
1.	Aukšto lygio politinis dialogas su vietos valdžios institucijomis	2026 ir vėlesni metai
2.	Tikslinės techninės konsultacijos su miestų specialistais	2026 ir vėlesni metai
3.	Nuolatinis dialogas su Europos regionų komitetu ir Europos Parlamentu	2026 ir vėlesni metai
4.	Miestų forumas (kas dvejus metus)	Kitas – 2027 m.
5.	Europos miestų padėties ataskaita	2026 ir vėlesni metai
SUPAPRASTINIMAS ir GEBĖJIMŲ STIPRINIMAS		
6.	ES miestų portalas	2025 m. IV ketv.
7.	Europos miestų iniciatyva. 4-asis kvietimas teikti paraiškas ir pagalbos miestams tarnyba	2026 m. I ketv. ir 2026 m. III ketv.
8.	ES miestų platforma	2028 m.
INVESTICIJOS		
9.	Parama pagal dabartinę daugiametę finansinę programą	Vykdoma iki 2027 m.
10.	Parama pagal kitą daugiametę finansinę programą	2028–2034 m.